

Libri

a) **Lud:** a quo lydij b) **Garam:** a quo dicti syri: quoru metropolis est damascus. c) **Hug:** a quo terra bus: quā.lxx. auxitidem: id est australē dicunt. Unde: Cir erat in terra bus nomine iob. **Hic** cōdidit traconitidē et damascū. d) **Hul:** a quo armenij: **Hic** ab euphrate fluvio asie parte vsg ad indi cum oceanum tenent.

B

e) **Sether:** a quo ar carnarij sive arcarij.

Al. tmesa

f) **Et mes:** a q̄ mesij: quos septuaginta mo soch: id est meones di cunt. g) **Elmodad** et saleph: **Hic** gētes a fluvio cono possede rūt omnē regionē que vocatur geria.

h) **Expo. Ca. XI.**

i) **Rat autem**

terra. Terra

id est ecclesia:

erat vnius labij: id est

vnius pro

fessionis anteō p he

res diuidere. De b

labio Sopho. ij. b.

Reddā plis meis la

bū electū: vt inuocet

omēs in nomine dñi: et

fuiāt ei humero vno.

Act. iii. f. Multitu

dinis aut̄ credentiū erat eoz vnu et aīa vna. Corde scimus: aīa

afficiuntur. Idē ergo sentiebāt: et in eodē cōsentiebāt. Dissonā

tia in affectu schismatiū facit: sed dissonātia intellect⁹ hereti

cū. Utrobīq̄ nō seruāt vinculū charitatis. j. **Cor. j. b.** Obse

cro vos p nomē dñi nostri iesu christi: vt idipsum dicatis oēs.

Ecce vnitas intellectus: Et nō sint in vobis schismata. **Ecce**

vnitas affectus. Et hoc ē qđ dicit h. **Erat** terra labij vnius et

sermōnū eorūdē. Per vnitatē labij vnitas intellect⁹: p iden

titatē sermonis identitas affectus intelligit. **Uel** Terra erat

vnius labij: qđ quicq̄ sensus homis cōuenenter vnanimiter in

obsequiū dei. **Hoc** est q̄ dicit **Esa. xix. c.** In illa die erūt q̄nq̄

civitates i terra egypti loquētes lingua chanaṇa. i. cōmutata

i hebreā. **Erat** aut̄ t̄. **Aug.** Dictrū ē sup⁹ q̄ filij noe vel fi

lioꝝ ei distributi sūt p̄ras fm̄ linguas suas: s̄ h p recapitula

tionē postea cōmemorat qđ p̄us erat. S̄ obscuritatē fac q̄ eo

genere locutiois ita cōtextit: q̄si de his narratio q̄ postea facta

sūt p̄seq̄t. **Kampū.** Quilibet gaudet de iuento suo. **Cu**

pidi gaudet d̄ inuictōe p̄gebēde. S̄ bon⁹ dīc cū **Ds.** Tribu

lationē et dolorē iueni. m) **Venite faciam⁹.** **Sap. ij. b.** Ve

nite et fruamur bonis q̄ st. **Venite.** Limebāt itēx diluuiū: id

auctore nemroth voluerit sibi cōstruere turrim: i q̄ diluuiū nō

timerēt. n) **Et** bitumē: qđ aq̄s dissolui nō pōt: nec aliq̄ re

nisi mēstro sanguine postq̄ siccātū fuerit. o) **Ciuitatē:** quā

de nō igredit. p) **Homē nostrū.** **Sap. ij. a.** Homē n̄m ob

liuionē accipiet q̄ t̄ps: et nemo habebit memorā operū n̄fōz.

Ut videret ciuitatē mystice. **Cūq̄ pficiscerent.** Memroth et eius cō

plices: id heretici schismatiū et supbi: de oriēte pficiscunt: id

est a christo recedūt: cui nomē est oriēs. **Zach. vi. c.** Ecce vir

oriēs nomē ei⁹. k) **Inuenerit** cāpū i terra sennaar: qđ

interpretat fetor eoz vel excusio dentiū. Is est ordo: et ad talē

finē deueniūt: qui honores ambiūt: et a christo recedunt: id est

in latitudine voluptatis: de cui⁹ fetore corrupti dentes discre

tionis: excusī sunt sicut locusta: vt nō possint molere cibū ve

ritatis: nec discernere inter bonū et malū. **Heb. v. d.** Omnis q̄

lactis est particeps: exp̄s est sermonis iusticie. s. iiij. c. Cain

p̄fugus fugit a facie dñi in eden: id est in locū delitiarū. **Vi**

seri homies perditis spūalib⁹ cōsolationib⁹ querūt solatiū in

vanis et caducis. **Hoc** est fodere sibi cisternas dissipatas: que

aquas non cōtinent. **Piere. ij. c.** Detiquerūt me fontē aque

Geneseos

viue: et foderūt sibi cisternas dissipatas que nō valent conti

nere aquas. Et nota q̄ qui fugit ab oriēte: dorsum habet ad

orientē: Et multi in dignitatib⁹ sublimati: dorsum vertūt ad

christū. q. **Paral. xxix. b.** Alterūt facies suas a tabernacu

lo dñi: et p̄buerūt dorsū. Itē sennaar/mūdus: q̄ est fetor eoz:

id est bonorū. Sic em

sepe fit relatio: sic di

cīc sanson/ sol eorū: id

est bonorū: bonis em

feret mūdus. **Mich.**

ij. c. Surgite et ste: q̄

nō habet hic requie:

ppter mūdiciam ei⁹

corrumpet putredine

pessima. Boni etiam

feret mūdus. **Exo. v. d.**

Setere fecisti nomen

nost̄ corā pharaone.

Et q̄ mūdus et bonus

sibi sine ad inuicē ab

omīatio: habes Bal.

vlti. d. **Hab. mūdus**

crucif⁹ est: et ego mū

do. **Beatus Berū.**

Quęcūq̄ mūdus re

putat crucē: ego deli

tias reputo: et que mū

dus delitias: ego re

puto crucē. **Turris**

babel: supbia mūdū:

que cōtra dñi erigit: sed cōfusa deicif. **Esa. xiiij. d.** In celū

cōscendā sup astra celi. Ascendā sup altitudinē nubū: similis

ero altissimo: Uerūtamē ad infernū detraheris in pfundum

laci. **Esa. xxx. a.** Erit vobis fortitudo terre egypti in cōfusio

nē: et fiducia vmbiq̄ egypti in ignominia. Iſtis sunt lateres p

saxis. In latere lutiū cum palea cōglutinaſ et postea coquīt.

In palea vanitas: in luto iniqua voluptas: in glutino obſti

nata malicia designat. De his laterib⁹ dicit **Job. xxxi. a.** Si

ambulauit in vanitate: et festinavit i dolo pes meus. **Esa. v. c.**

Ue qui trahit iniquitatē in funiculis vanitatis: et quasi vnu

culū plauſtri peccatū. De hac turre supbiē dicit **Job. xx. a.** Si

ascenderit in celum superbia eius: et caput eius nubes te

tigerit: quasi sterquiliniū in fine perdet. **Divisio lingua**

rum: divisionem significat desiderioꝝ p varias volupates.

Osee. ix. d. Abiūcet eos domin⁹ deus meus quia non audie

runt eum: et erūt vagi in nationibus. **Eccē. ij. b.** Vidi afflic

onem quam dedit deus filijs hominū ut distendant in ea.

Et habitauerūt. Non dicit transierūt: quod tolerabſle

efſet. **Numeri. xx. c.** Obſecramus ut nobis transire liceat per

terrā tuam: non ibim⁹ per agros/nec p vineas: non bibe

mus aquas de puteis tuis/s̄ via publica gradiemur. **Uerba** sūt fi

lioꝝ israel ad regem edom. **Et** felix talis transitō mūdi de

habitātibus terrā. **Apol. vii. d.** Ue ve p̄ habitātibus in

terra. **Ter** dicit ve ppter illa tria. j. **Job. ij. c.** Omne qđ est

in mūdo t̄. ppter q̄/ve incurrit eternū. q) **Anteō dīu**

damur. **Wali** ab uno capite mouent gressus suos. l. a sup

bia: que est initū omnis peccati. **Eccī. x. b.** Et diuersas vias

sectantur: quia scindunt se p hereses: et ad diuersa peccata de

clīnat. Quod significat **Judic. xv. a.** per vulpes sansonis: q̄

caudas habēt colligatas/s̄ facies diuersas et diuersas. ij. **Re**

gū. xvij. a. dicit achab: **Eamus et diuidam⁹ iter nostrū:** si for

te inueniamus pascua iumentis nostris. **Quidā** pascunt iument

um suū feno luxurie. **Job. xl. b.** Feno ut bos comedet. **Alij**

vento inanis glorie. **Osee. xij. a.** Ephraim pascit ventū et se

quī estum. **Alij** terra auaricie. s. ij. c. **Terrā** comedes omni

bus diebus vite tuę. **Alij** stercore humano: detractores scili

et deo odibiles. **Ezech. liij. c.** Subcinericū et hordeaceum

comedes: et stercorē humano operies illud i oculis hominū.

Sed om̄s ad eūdem finē reuertunt. **Esa. xliij. d.** Cōgrega

bunt i cōgregatiōe vnḡ fascis i lacū et claudent ibi i carcere.

G a **E**t videret ciuitatem. Judith. vi. d. Intuere domine superbia eorum: et respice in humilitate nostrâ. Isa. xxxvii. d. Aperi oculos tuos domine et vide: et audi oia verba sennacherib. b **F**ilii adam. q. d. homines fragiles et mortales: unde gravius est. Beatus bern. Si tam dure aduersum est in angelum apostolam: nec ei profuit quod cognata potentia sua superbia esse dinoſcitur: quid de me fieri misero et superbo. c **L**ogitationibus suis. Do minus dissipat consilia malorum. Job. v. b. Qui dissipat cogitationes malignorum: ne possint manus eorum completere quod volunt.

D **E**nite igitur descendam. Ad angelos direxisse intelligitur. Uel hinc illud: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Nam singulari numero subiunctum est: Divisit eos et sic ibi: Eravit deus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. **D**ivisit eos et sic. Naturale est inter superbos semper schismata esse. Proverb. xiij. b. Inter superbos semper iuria sunt. Judic. vij. f. Versus est gladii vniuersitas et mutuo se interficiebat. In hac divisione linguarum nihil nouum fecit deus: sed dividit modos et formas loquelas diversis gentibus divisit: unde easdem syllabas et eiusdem potestatis litteras alter coiunctas in diversis linguis inuenimus: et sepe eadem nomina vel verba aliud significantia. Unde ubi dicimur in Ps. In virginerra: in greco habet et pœdœw et dœpœ: in raydo sidera. Igitur in latino sidera non ferrea significat sicut in greco: astra. f **S**emicentum erat annorum. Beda. Magna nobis questio nascitur fin littera: quomodo sem biennio post diluvium centurie esse annorum dicatur: cum supra quingentesimo anno noe natus assertur: et sexcentesimo anno eiusdem noe diluvium venisse legatur. Ut ergo numerus temporum sibi metiendi non repugnet: intelligendum est: aut noe duos plus quam quingentes annos habuisse quando natus est sem: aut duos minus ad sexcentos annos quam venit diluvium: aut sem habuisse centum et duos annos quando natus est arphaxat. Solet enim sic loqui scriptura non nunquam: ut et si modicum supersit vel desit: plenarium tamē et

perfectum in computo numerū sonet. Vide autem verissimile: ut mea fert suspicio: quod cum natus esset sem: duos super quingentes annos habuisse noe. Neque falsum dixit scriptura: quod qui gentes annos habuit: etiam si quingentes et duos annos habuerit: quod numerū minor numerus intra maiorem continetur. Forte autem sancte scriptoribus historiæ diligenter hoc curauit explicare: dicendo sem biennio post diluvium centum fuisse annos: quod se meminuit annum nativitatis eius quasi negligenter annotasse. g **A**bram et nabor. Ordine posterior. Abram propter dignitatem preponit. Aug. Non simul sed suis rebus ex quo significare cepit. Nec attendens est in his ordinis nativitatis: sed significatio futuræ dignitatis in qua excellit abram. b **M**ortuusque est aram: id est ab igne consumptus: ut aiui hebrei quem adorare noluit.

B

In hunc chaldeorum. Hunc enim Iosephus nominis est ciuitatis: ubi hactenus sepulchra aram ostendit. Hebrei dicunt hunc ignem.

1. Paral. 1. b.
Josue. 2. 4. a.

k **D**e hunc chaldeorum. Hec vero. In hebreo: in hunc chaldeorum: id est in igne chaldeorum. Hunc fabulatum hebrei: quod abram in igne sit missus: quod igne noluit ad orare quem chaldei colligerat: et dei auxilio liberat: et idolatrie igne effugerit. Tunc ad eum dicitur: Ego sum qui eduxi te de hunc chaldeorum. l **E**t facti sunt etiam thare abram filii suorum: et loth filium aram filium filij sui: et sarai nurum suum: uxore abram filij sui: et eduxit eos de hunc chaldeorum ut irent in terram canaan. Tenebant igitur aram: et habitauerunt ibi. Et facti sunt dies thare ducentorum quingentorum annorum: et mortuus est in aran.

35. q. 1. c. 1. et

ca. q. c. cu. igitur

h. hac itaque

Libri

centum triginta quinque annos: si omnes anni patris ducenti quinque fuerūt. Sed quia quidā volunt annos abrē computari ex quo liberatus est de igne chaldeorū/fm hebreorū traditionem: potest dici quia scriptura quē ait: Cum esset thare se p̄tuaginta annoꝝ genuit abram et nachor et aram: non intelligi voluit q̄ septuage-

Arst: sed quādo genera/
Bal. 7.a. re cepit memoravit.
Hab. 7.a.

Ad dñs ad abram: Egre-
dere de terra tua: et de
nuerit: sed priuilegio
dignitatis prioris nomi-
natus sit: sicut factum

Malach. 1.a. est ibi: Jacob dilexit:
1. Psal. 5.a. esau odio habui. Et in Paralipomenon: Judas ordine quar-
tus: prior nominat⁹ est: a quo iudei dicti propter regiam tri-
bunt.

Ad dñs ad abram: Egre-
dere de terra tua: et de
cognatiōne tua: et de domo
patris tui: et vēni in frā quā

Expositio Lapi. XII.

Agit autē dñs ad abram: a Egre-
dere de terra. Notandum q̄ iā egressus fuerat de terra sua: sed
tūc egress⁹ fuerat corpe nō mēte et volūtate: habebat
enī animū forsitan reuertendi: qñ dictū est ei: Egredere tē.

Mystice. a Egredere tē. De pater loquit ad christū:

q̄ p abram significat. Sonat em̄ pater excell⁹: vñ vidēs popu-
lū: vel elect⁹. Et christus pater. Esa. lxiiij. d. Tu em̄ pater no-
ster: et abraā nesciuit nos. Excelsus est. Ps. Excelsus sup oēs

gentes dñs: et sup celos gloria eius. Esa. iiij. d. Quiescere ab ho-
mine cur spūs in narib⁹ eius: qz excelsus reputatus est. Dic
christus qui mō hūlīs est: sed i iudicio excelsus reputabit⁹: et

tūc habebit spiritū indignatiōis in naribus: in palato: quādo
dicet: Ite maledicti tē. Matth. xxv. d. Itē ipse est videns po-

pulū suū. Ps. Oculi dñi sup iustos tē. Cant. iij. c. En ipse stat
post parietē nostrū respiciens p fenestrās pspiciens p cancel-
los. Fenestre p quas lumen in domū intrat: et sunt late interi⁹

et exterius: sunt plati boni: quorū cōscientia dilataſ compassi-
one charitat⁹: et cōuersatio exterior lucet opere pietatis. Can-
celli: qui stricti exteri⁹ sed lati interius: sunt humiles in ecclesia:

de qb⁹. iij. Regl. xix. d. Derelinquā mīhi i isrl septē milia vi-
roy: quorū genua nō sūt curuata aī baal. Itē ipse est electus.

Esaie. xlj. a. Ecce seruus meus suscipiat eum: electus meus
cōplacuit sibi in illo anima mea. Dicit ergo pater ad christū:
Egredere de terra. i. iudea: b Et de cognatiōne tua:

iudeo. s. de quib⁹ natus est fm carne. c Et de domo. i. synagoga. Job. iiij. c. Molite facere domū patris mel domū negociatōis. d Et vēni in terrā quā: id ē ad gentilitatē.

Esa. lv. b. Ecce testē dedi eum populis: ducē ac p̄ceptore gen-
tibus: Ecce gentes quas nesciebas vocabis: et gentes quē te

nō cognouerūt ad te currēt. Idē dicit Ps. Popul⁹ quē non
cognoui seruuit mīhi. Christus igit̄ definito cōsilio accepto
patris: egressus est de iudea in ap̄lis suis. Usq̄ q̄ p̄us dixerat:

In viā gentiū ne abieris: Matth. x. a. dīc postea: Prēdictate euāgeliū oī creature: Marci vli. d. Et Matth. vi. d. Eūtes
docete oēs gentes. Hiero. xij. b. Reliqui domū meā dimisi
hereditatē meā. Egressus iste signat⁹ Job. xix. c. vbi dicit:

Et batulans sibi crucē exiuit i eū q̄ dī caluarię locū. Per cal-
uariā itelligit gentilitas. Et qz ex ciuitatē crucifis⁹ ē: dedit in-
telligi q̄ fruct⁹ crucis ad ētēnos veniret nō ad domesticos. i.

iudeos. Nos igit̄ q̄ sum⁹ filii caluarię extre debem⁹ ad eū eie-
ctū ex castra rāq̄ leprosū. Heb. xij. c. Exeam⁹ ad eū ex castra
tē. e Faciāq̄ te. Christ⁹ paucos dī iudeis habuit seq̄ces: s̄
plimos de gentib⁹. Nec fuisset magnū paucos iudeos cōuer-
tere: sic dī Esa. xlj. b. Parū ē: vt sis mīhi seru⁹ ad suscitandas
trib⁹ Iacob: et feces isrl cōuertendas: Dedi te i luce gentiū: vñq̄
ad extremū terrę. Hoc ē qd dī bic: Faciā te in gentē ma-
gnā: qz reuera nō esset decēs: p̄ rā quo negocio: rā magnū le-
gatu mittere. f Bñdicā tibi. i. multiplicabo tuos. Job.

xij. d. Mis̄ granū frumenti tē. g Magnificabo nomen
tuū. i. fidē nomis tui. Cant. i. a. Oleum effusum nomen tuū.

Primo fuit q̄l inclusum in vase nomen dñi. Ps. Mol⁹ i iudea
deus tē. Judgei nouerūt nomen dominū: et nosū respererūt: sed

Geneseos

nos ignotū recepimus cū honore. h Erisq̄ bñdictus.
Primo in gentiū conuertione. Secūdo in sui corporis mystici
glorificatiōe. i Bñdicā bñdicētibus tibi. Ille bñdi-
ctiōe similiē gratiā et bona cetera largiōdo: et post bñdictione
dextri in ḡtaz recipiōdo qñ dicet: Venite bñdicti tē. Mat.

xv. c. Eph. j. a. Qui
bñdixit nos i oī bñdi-
cōe spūali. k Apa-
ledicā maledicētibus
tibi: maledicōne
penē: qñ dicet: Ite
maledicti tē. Matth. 13 q. c. c. c. c.
xv. d.

* In te bñdi.

Moraliter.

a Egredere tē. Abraā: aīa cuiuslibet fidelis itelligit. Hoc
chaldeoz̄ incendiū vitioz̄. Pater diabolus: iuxta illō Job.
vij. f. Vlos ex patre diabolo estis. Terra: terrenoz̄ dilectio.
Cognatiō demoniū multitudiō: qui p cul̄ pain quasi p sanguinem
peccatorib⁹ cōiungunt̄. Job. xl. b. Ecce vehemotib⁹ quē
feci tecū tē. Domus: praua cōuersatio. Dicit ergo dñs cuil-
bet: Egredere de terra: id ē de amore treno. Vacue em̄
et nocue sūt treno diuitie maxime appetit⁹ earū. i. Timoth.
vi. b. Qui volūt diuites fieri icidū i laqueū diaboli. b Et
de cognatiōe. i. de pompis diaboli: e societatē fugiendo.
Iaco. iij. b. Resistite diabolo: et fuglet a vob. c Et de do-
mo p̄pis. i. d. Hecū seculo nequā et p̄uersatiōe el⁹: vt pat̄ mūd⁹ et
mater p̄cupia sint nobis mortua: et nos ipsi⁹: vt vere dicam⁹:
Mūd⁹ mīhi crucifis⁹ ē: et ego mūd⁹: Gal. vi. d. a Egrede Aliter.
re tē. Hoc dī dñs platis: clerici: claustralib⁹: q̄ p abraā bñ
designat̄: quia sunt electi a deo. i. Pet. ii. b. Vlos estis genus
electū: regale sacerdotiū. Qui debet esse excelsi vita: et sciētia
p̄minentes. Un̄ in arca noe vltimā māsionē possident hoies
et aues. S. vii. Debet etiam videre pp̄lin cogitationū et affe-
ctionū suar̄. His ḡ dī: Egredere d̄ terra tua. i. de amore
terrenoz̄. b Et de cognatiōne tua. i. de carnali cōcupiscē
tia: q nobiscū ē nata. c Et de domo p̄pis tui. i. memoria
mūd⁹ et carnali affectu parentū. His dñs in p̄ma missiōe disci-
puloz̄ excludit amoē treno: Matth. x. b. Molite possidere
aur⁹ neq̄ argentū. Et i fine p̄monis addit̄ d̄ amore parentū:
Nō veni pacē mittere i terrā: sed gladiū. Veni em̄ separare
hoiem aduersus patrem suū: et fillā aduersus matrē suā. Ps. 44.
Audi filia et vide et inclina aurē tuā: et obliuiscere pp̄lin tuū et
domū patris tui. Mūerti. xvij. c. In fra eoz̄ nihil possidebis
tis: nec habebitis partē int̄ eos: Ego em̄ sum ps et hereditas
via in medio isrl. Hiero. Mūmis auar⁹ ē: cui nō sufficit de.
Deut. xxij. b. ostēdit de q̄ sunt veri leuit̄: Qui dicit inq̄
p̄i suo et mīri sue: nescio vos: et fratrib⁹ suis: ignorō vos tē.
Hō vō statim vt aliq̄ fact⁹ est platus: mouā et inumeram
inuenit parentēlā. Esa. vli. f. Adducēt oēs frēs vros de cun-
ctis gentib⁹ donū dñi: in equis et in quadrigis: i lecticis: et in
mullis: et in carrucis. Dñs in cruce pendens: matrē habuit a
dextri quā iohanni cōmendauit: Job. xix. e. Ita quicūq̄
ascēdit crucem plationis vel religiōis: parentēs debet habere
a dextri: vt eos. s. diligat ad bona eterna: et gratiē dei com-
mittat. Alioquin dicit contra ipsum: Ue qui edificat ciuitatē
in sanguinib⁹: Abacuk. ii. c. id est ecclēsiā in parentib⁹. In
eodē. b. Ue q̄ multiplicit nō sua: vñq̄ quo aggrauat cōtra se
densū lutū: Hoc cōtra carnales et auaros platos et claustra-
les. Sed nota q̄ dñs licet cōpatere matri: nō tñ voluit de cru-
ce descendere: ita nos qui ferimus crucē dñi: ppter parentēs no-
stros nō debem⁹ ad carnalia declinare. e Faciāq̄ te. Audi qd
p̄mittrat dñs egrediēt d̄ domo p̄pis: Si reliq̄is amicos car-
nales: multiplicat de amicos spūales. Marci. x. d. Nemo ē q̄
reliquerit domū: aut fratres: aut sorores: aut p̄ez: aut matrē
aut filios: aut agros: ppter me et pp̄f euāgeliū: q̄ nō accipiet
centies tātū nūc i tpe b. domos: et frēs: et sorores: et matrēs: et
filios: et agros cū p̄secutiōibus: et i seculo futuro vītā eternā.
Sap. vii. b. Venerūt mīhi oīa bona p̄f cū illa. f Bñdicā
i. multiplicabo in bonis spūalibus illū. Deut. xxxij. b. Bene-
dic domine fortitudini illius: et opera manū eius suscipe tē.

* Egressus est itaq̄

G In te bñdicent: in christo q̄ de te. **U** In te. i. i for-
ma tu: sic diceret alicut: bñdicator tibi dñs sic bñdixit abre.
Sili Ruth. iii. c. Faciat dñs huic mulieri sic fecit lie t ra-
cheli: q̄ edificauerunt domos iisrl. **d** Septuagintaqñs.
Sup dictū ē q̄ thare septuagita annoꝝ fuit: q̄i genuit abrā/
nachor t aram. In fi-
ne eiusdeꝝ caplī dictū

Gal. 5. b.

Deo. 11. b.

B

est: q̄ ducentorꝝ qnq̄
annoꝝ fuit thare / q̄i
mortu⁹ est: Hic d̄r q̄
abrā septuagintaqñs /
q̄ annoꝝ fuit q̄i eges-
sus est de aran p̄ mor-
tē thare. Ita tria icō
possibilitia sunt: immo
oportet i egressu de
aran q̄ esset centū tri-
ginta annoꝝ. Triplex
est solutio . Aug⁹ dīc
q̄ abrā viuēt p̄ exierat de aran / vbi reliqrat eū cū nachor
frē suo: Et qđ hic d̄r Septuagintaqñs annoꝝ erat t̄. p̄ reca-
pitulationē: q̄i t̄ exierat. Et sic debet legi l̄fa: vt illud. Egre-
dere de terra t̄. intelligat dictū abrā p̄ ex eo adhuc viuēt:
t̄ hoc qđ d̄r hic: Septuagintaqñs annoꝝ erat cū egredere/
tur: vñp̄ est. U. alit̄ cū d̄r. S. Septuaginta annoꝝ erat thare
q̄i genuit abrā/nachor t arā. i. q̄i cepit eos generare: t̄ eos
genuit tripl⁹ suis: t̄ ita q̄i genuit abrā/forte erat centū trigin-
ta annoꝝ. H̄ac etiā solutionē inuit Aug⁹. Hebrei alit̄ dicūt
s. q̄ abrā plurim⁹ annoꝝ erat: q̄i egressus est de aran q̄ septu-
agintaqñs; s̄ illud t̄ps p̄ amissō habeb̄: q̄ māsit in h̄ur chal-
deop̄: t̄ ideo nō cōputat hic. **b** **E**t alias t̄. aiantia que
ibi acquisierat. **H**ischem: q̄i Job. iii. a. d̄r. sichar. Si-
chem ciuitas / q̄ corrupte d̄r sichar: t̄ interpretat humerus. **m** **C**ouallē: Pentapolim: q̄i nūc mare salis v̄l mortuū di-
cit: t̄ lacus asphaltri: t̄ salina vallis. Vallis ista dicebat pen-
tagolis: vallis illustris/mare salis/vallis salinæ: lacus asphal-
ti: lacus iudaici bituminis/mare mortuū: nūc aut̄ dicit lacus
diaboli. Pentapolis dicebat a qnq̄ ciuitatibus. Vallis illu-
stris: p̄ secunditatē t̄ amenitatē. Mare salis. i. steriles: t̄ q̄
vrox loth ibi versa est in salis effigie. Lacus asphaltri: q̄i ni-
gras glebas bituminis vomit. Asphaltū em̄ est bitumen: qđ
dicit iudaicu: q̄i iudea reperit. **L**ū dīc Hieroꝝ. sup Eccl. **E**ccl.
Asphaltū gr̄ci stagnū bituminis vocat. Mare mortuū d̄:
q̄i nihil in eo viuit. Si quid vñuū inergit: statim superexilit.
Lucerna ardēs sugenat: extincta mergit. Dicit Joseph⁹/
q̄ vespasianus quodā vinctis post tergū manibus: iussit in
eo proq̄ci: t̄ oēs quasi vi spiritus desup fluctuabāt. In arbo-
ribus circūpositis poma nata vñq̄ ad maturitatem coloris
sunt viuēti: matura autem si incidas/fauillas intus inuenies.

Dabo terrā

Ystice. **a** In te benedicent vniuersē cognationes terre.
Pss. 93. Ps. Bear⁹ bō q̄ tu erudieris. i. in tui doctrina t̄ imitatiōe
habueris. Et cōmenda h̄ic vinculū fraternē charitati. **J**ob.
xii. d. In hoc cognoscet oēs: q̄i discipuli mei esti si dilectio-
nē habueris: ad inuicē. **c** **E**t iuit cū eo loth. Loth in-
terpretat declinās: t̄ significat choꝝ aploꝝ: q̄i dñs sp̄ iue-
runt/etiam in mortē. **J**ob. xi. b. Eamus t̄ nos et moriamur
cū eo: Ita dixit thomas ad cōdisciplos. Pauci sunt thome
similes. Et bene dicit: loth cū eo: q̄i christus sp̄ p̄cedit suos.
Exo. xxiiii. a. **M**ittam p̄cursorē tui angelū vt ejiciā chana-
nēum t̄. **d** **S**eptuagintaqñs annoꝝ erat. Ad lit-
terā: septuagesimoqñto anno post nativitatē dñi delecta ē
hierusalē t̄ tota iudea. Dñs em̄ trīgintatr̄bus annis vixit an-
passione: t̄ quadragesimosecūdo anno post delecta est hie-
rusalē per titum t̄ vespasianū/ vt dicit Joseph⁹. Et tunc pe-
nitus egressus est christus: **e** **D**e aran. i. de supbia iude-
orū. Aran em̄ iterpretat sublimis. Ro. xi. c. Prop̄ icredu-
litatē fracti sunt rami. **f** **T**ulitq̄. i. christus carnē huma-
nā t̄ sp̄m humanū assumpsit: egressus de aran. i. de sublimi
• vt iret in chanaan. i. in mundū. De hoc exitu dicit Job. xvij.

f **E**xiuta p̄e t̄veni i mūdū. **k** **H**ertrāsiuit abrā frā v̄s
q̄ ad locū sichē: qđ interpretat humerus. Ipse em̄ super
humerū suū labores nostros sustinuit. **E**sa. ix. b. Factus est
p̄ncipatus sup humerū ei⁹: q̄i. s. crucē p̄ nobis tulit. **E**sa. liij.
b. Tere languores n̄ros ipse tulit: t̄ dolores n̄ros ipse por-
tauit: Et nos qđ reti-
buim⁹ dñs p̄ omib⁹
q̄ retribuit nobis: Ec-
ce p̄putauim⁹ eū q̄si le-
prosū t̄ p̄cessū a deo.

m **C**onuallē illu-
stre: q̄ significat chā-
sti egregiā hūilitatez:
Quē in duobus mari-
me fuit: In sustinen-
do humiliiter p̄tume-
lias t̄ temēta. **S**ap.
ii. d. Cōtumelia t̄ t̄
mēto interrogem⁹ eū.
n **C**hānaneus. i. diabolus: **o** **E**rat in terra. id est in
mundo. **J**ob. xij. e. Princeps huius mundi ejicietur foras.
* Qui edificavit.

* **b** **E**gressus est itaq̄z abrā sic p̄cepit ei dñs. i. t̄ mē-
te t̄ corpore exiuit de mundo/bonus claustral. S̄ sunt q̄/
dāq̄ etiā corp̄e/nōdū t̄ mente egressi sunt. **H**er. Sūt aliq̄
q̄ etiā corporaliter reliquēt egyptū ad q̄cūq̄ t̄ egyptiacā
tenerrime respirat. Itē idē. Sūt q̄ retinet amicis suis quod
ab h̄ic iunt a seipsis / p̄ p̄fētū cōmodo/et prosperitate suorū/
inani sollicitudine estuantes. Crudeles plane q̄ diligūt p̄t/
mos suos/nō scipios: Crudeles inq̄ vel i se vel in suos: s̄ ve-
rius i vñrosp̄. **f** **T**ulitq̄ t̄. Qui egredit̄ ex toto debet
egredi: vt vere dicat cū pho: Omnia mea mecum porto. Et cū
apl̄o: H̄ibi mund⁹ crucifixus est: t̄ ego mūdo. **G**al. vij. d.
Glori/caro: quā tollim⁹: cū i bonis opib⁹ exercemur. **J**ob.
v. b. Surge tolle grabatū tuū t̄ abula. **T**ū t̄ iudith cū abra
sua iuit ad holosē occidēndū. Alter fīm qđ btūs **H**er.
exponit illud Lu. xj. a. Quis ex vobis habet amicū t̄ venit
ad illū t̄ petit tres panes t̄. Amicus iste sp̄s human⁹ est: q̄
petit a christo panē veritatis/rationi: panē charitatis/volunta-
ti: panē fortitudinis/corp̄i: Nā s̄pē nec ratio intelligit q̄ de-
bet: nec voluntas diliḡt intellectu: t̄ caro impedit̄ nō q̄cū/
q̄ volumus faciamus. Probabile est: cū amicus iste tribus
indigeat panibus/q̄ nō solus venerit. Venit ergo cū vrox
t̄ mancipio. i. cū voluntate t̄ corpore. Ratio famelica/est ve-
ritatis: voluntas charitatis: corpus nō fortitudinis habet
opus. Sic ergo abrā/ratio: vrox/voluntas: loth/corp̄. Hi
tres semp̄ se debent cōcomitari. S̄ dāuid de his tribus q̄
se deseruerint conquerit: Lor meū conturbatū est in me. **E**c. **P**ss. 37.
ce voluntas famelica: dereliquit mevirtus mea. Ecce fortitu-
do lassata:lumen oculū p̄ meorum t̄ ipsuz nō est mecum / Ecce
ratio cēca. **g** **U**niuersaq̄z t̄. H̄oc est q̄ nullā omnino
memoriā debem⁹ iā habere de mūdo/et q̄ cōuertimur ad de-
um. **H**iere. iiij. a. Si reuertes ad me isrl: alt dñs: ad me puer-
tere. Si abstuleris offendicula tua a facie mea / non commo-
ueberis t̄. **E**xo. x. g. Luncti gr̄ci p̄gent nobiscū: nec p̄/
manebit et eis vñgula q̄ necessaria sūr i cultū dñi dei nostri.
k **H**ertrāsiuit t̄. vñq̄z ad locū sichem. Quidā ex-
iuit de mundo/s̄ nō p̄trahit vñq̄z ad sichem: q̄ laborare
recusant. Contra istos dicit **H**iere. xxxi. d. Statue tibi spe-
culā: pone tibi amaritides: dirige cor tuū i viā directā. Se-
piuginta: Ha cor tuū in humerū. Putas istis dicatur: Ele-
nite ad me omnes qui laboratis t̄ onerati es̄tis: t̄ ego reficiam
vos: Matth. xj. d. **m** **C**onuallē t̄. H̄ic duplex humi-
litas innuit. **i**nterior: cordis: exterior: conuersationis. **P**ss. **P**ss. 103.
Qui emit̄is fontes i conuallibus. Sic igit̄ exiēs de mūdo
debet transire p̄ sichem t̄ cōuallē. i. obedientiā t̄ humilitatē.
Beata virgo transiuit p̄ conuallē: q̄i dicit: Fiat mihi fīm
verbū tuū. Sichem q̄i dicit: Ecce ancilla dñi. Et nota / de
aran transit ad conuallē. Eccl. iij. c. Q̄to magnus es t̄.
Per chanaan contemplativa intelligit: p̄ egyptū actua.
* **F**acta est famēs

Libri

a Dabo terrā hāc. Interliniū. Qui renūciās idolatrie / al-
tare dñi edificauit / contēpto igne chaldeorū. **d** Hāi; ciui-
tas in tribu iuda. **e** Inuocauit nomē ei⁹: qz cultorūn⁹
dei. **f** Ad meridiē. Quo nūc ierit / subiect moyses causa
breuitat⁹. El⁹ qr notū; Habitauit eñ i damasco; vñ t nomē
eius in ciuitate damas-
cena: vñq̄ hodie habe-
tur in gloria: t adhuc
vicus ostendis qui di-
cī habitatio abram.
Damascus est metro-
polis syriæ / sic dicta a
damasco filio elecēt
procuratoris abr̄e.
b Descendit: dīcī/
apt̄ sitū loci: qr terra
chanaan est in monti-
bus. Et est hic argu-
mentū qz famē fugi-
enda est. **k** Dic̄ obsecro t̄. Aug⁹.
Queris cur patriar-
cha voluit mentiri: vt
diceret sororē suam: t
nō potius deo cōmī-
sit: qui si vellet ei⁹ pu-
dicitia apud pharaonē
conferuare posset.
g Veritatē voluit ce-
lari: nō tñ mēdaciū dī-
ci: Soror eñ dicit: qr
filia fratrī. Et in hoc ostenditur: quia nemo debet tempta-
re deum suum / dum habet quid faciat rationabili consilio.
Fecit eñ p. vita sua qd potuit: qd aut nō potuit / deo cōmī-
sit / in quē sperauit / cui pudicitia coniugis cōmendauit: illuc
eū fides aut spes fecellit. Non igī audeat deū temptare ho-
mo / dñi habet quo rationabiliter qd cauere oportet / euadat.
2. Cor. 11. 5. Mec paulus de p̄tectione dei desperauit aut fidē qd dīcit / qñ
Act. 9. c. in porta submissus inimicorū manus aufugit. Ipse aut abr̄a
si interrogatus illam vxorē suā indicaret / duas res deo com-
mitteret / t vitā suā / t vxorē pudicitia. **l** Sublata ē t̄. Rab.
Excusat sarai / que in domū pharaonis transferit inuita:
nō solū in hoc qz nō inquinat corpus / nisi mentis consen-
su: sed etiā in hoc qz cōueniente t p̄mitente viro suo factum
est. Aug⁹. Apud pharaonē tamdiu potuit esse intacta: qr in
llester legī / qz puelle nō statim ad reges introducebant: sed
vno anno custodiebant: t sex mensibus oleo myrtino vnge-
bant: t alijs sex mensibus in diuersis ornamentis erant. Po-
tuit ergo p̄ has inducias temporis itacta manere: Et iterum
bene vñ sunt abr̄a egyptij / donec pharao a deo flagellatus /
t cognoscēt qz esset vxor eius / redderet intactam. **m** Flagel-
lauit t̄. Vxorē eius t vxores seruorū: qr steriles faci-
ens: vel p̄pria infirmitate t tumultu eaꝝ. **n** Dopter
sarai vxorem abram: quam intactam volebat seruare.
¶ Vocauitq
b Qui edificauit. Christus edificauit altare: dñ se patri
obtulit i cruce. **c** Inter bethel et hāi: qr christus me-
diū statū tenuit inter militante ecclesiā: que p̄ bethel intelligi-
tur: t triumphante qz per hāi. Bethel eñ domus dei inter-
p̄rat: Et hāi ocul⁹. **g** Facta est autē famē. Christ⁹ steri-
litate p̄missa t imissa i iudeis / trāsiuit ad gētes: vt i eis se refi-
ceret. Nā in iudeis fame moriebāt. Hoc est qd dicit Mar.
xi. b. Cū exiret iesus a bethania / esuriuit: Cūq̄ vidisset sicū
a longe habentē folia: venit: si qd forte inueniret in ea. Et cū
venisset ad eā: nihil inuenit in ea p̄ter folia: Nō eñ temp⁹
ficoꝝ erat / t maledixit ei. Dodo dominus ad quosdā venit/
volens in eis refici: t nō inuenit nisi folia: Quid ergo faciet
dñs: Reuera maledicet eis: t transibit inde ad alios. Hoc est
qd legī. **iij.** Reg. xvij. b. qz helias facta fame / transiuit in sa-
reptā sidonioꝝ ad mulierē qz pauit eū. **b** Descendit igī

Geneseos

tur abram in egyptū. i. christus ad gentes. Sed nota q
dicit: **i** Ut peregrinare ibi: Christus eñ natus de
iudea / peregrinus fuit in gentibus. Et hoc est qd legī. Ruth
i. a. In diebus vnius iudicis facta est famē in terra: Abiit
ergo hō de bethleē iuda / vt peregrinare i regione moabit̄
de cum vxore sua ac
duobus liberis. Ipse
vocabat elimelech / et
vxor eius noemi: et
duo filii / alter iaa-
lon t al̄ chelion. Eli-
melech / interpretatur
dei mei regnum: t sig-
nificat christus. De q
P̄s. Tu es ipse rex
meus. Vxor cum qua-
descendit / est ecclesia:
qz soror et sponsa.
Cant. iii. a. Vulnera
st̄ cor meū soror mea
sponsa mea: Et s̄ re-
cte noemi. i. pulchra.
Vñ Cant. iii. a. Oñ
pulchra es amica mea
t̄. Duo filii / p̄phet̄
apostoli. Maalon / de-
fenestra vel a princi-
pio sonat: t significat
choz prophetarum:
qui a principio futu-
ra quasi de fenestra
i. de longe viderunt. Chelion / incendiū vel consummatio
t significat apostolos / qui consummati fuerūt incēdio charita-
tis. Hanc vrorē voluerunt egyptij corrumperē: qz fidē eius
martyricē peruertere conati sunt. Sed pharao agnito q
esset vxor abram / dimisit eā: Et tyranni probata veritate fu-
dei: in pace ecclesiam dimiserunt.
* g Facta est autē famē t̄. Facta fame. i. vrgente ne
cessitate: debet abram. i. p̄latus de contemplatiua descen-
dere ad actiū: non indigena / sed quasi peregrinus: qui com-
pleta necessitate / statī redire debet. Actiū eñ vita debet esse
in tolerantia: contemplatiua in desiderio. Vñ t sponsa meos
vocatur vt exeat ad agrū actionis / dicit: Lauí pedes meos
quomō inquinabo eoſ: Cant. v. b. Unde t in reditu ad con-
templationē dicit: Molite me vocare noemi: qd est pulchra /
vocate me marath / qd est amara: quia amaritudine replevit
me dñs: Egressa sum plena / t vacuā me reduxit dñs: Ruth
i. d. Vxor autem p̄lati sapientia: et etiā soror. Proverb.
vij. a. Dic sapientie soror mea es: t prudentiam voca ami-
cam tuā. Vñ t hic dicit abram: Dic obsecro / soror mea es/
tñ es vxor. Sap. viij. a. Quesui eā sponsam mihi assume-
re / t amator factus sum formē illi⁹. **¶** Vtel aliter: Per descē / Aliter.
sum abr̄e in egyptum / significatur descensus clericū ad sapi-
entiam seculare: qui descensus debet quasi peregrinatio re-
putari / vt citius reuertatur. Hoc est qd legī. Exo. xij. f. q
filii israel tulerūt farinā de egypto / qua vñ sunt vñq̄ ad man-
na: Hoc est qz secularis sapientia debet deficere: qz puentū
est ad manna sacre scripture. Sed descendit abr̄a fame ingra-
vescente: qr tunc tolerari posset descensus ad seculare sapien-
tiā / si esset defect⁹ sacre scripture. Sicut legī. j. Reg. xij.
d. qz faber ferrarius nō inueniebat in israel: descendebant
filii israel in philistīm vt acuerent gladios. Sed hodie ad qd
descendūt tot t tanti filii israel ad scientias seculares: cū sint
tot fabri theologie i isrl cū quib⁹ possent acuere gladios i ge-
nū: p̄serti cū nō sit penuria pitorū i scia seclari. Judith. viij. b
legī / qz nō lōge a murī erat fōtes ex qb⁹ furtim hauriebāt a/
quā ad refocillādū poti⁹ qz ad porādū. Et h̄ faciebāt: qr defe-
cerāt fōtes ciuitat⁹. Sic hodie si defecisset doctrīa sacre sc̄ptu-
re: egredi possēt ad fōtes seclari sc̄cie / ad refocillādū / n̄ ad satiā
dū: t furtū. i. occle: vt i ea tāq̄ i furto erubescerēt dephēda.

Na **G**locauit **z**. Quō sciuist pharao: q̄ sarai esset vxor abrā: Quia sacerdotes ei sacrificates hoc indicauerūt ei: et q̄ ap̄ hoc flagellat erat a dño. **b** Abrā viris: vt. s. p̄brente i ducatū: t custodirent ne quis molestaret eum.

Scendit ergo abrā. **E**xpositio **Ca. XIII.**

z. c **E**rat

Autē diues. Sed vñ habuit abrā bñmōi thebauros: Di- cit magister i historijs q̄ docuerat egyptios astronomiam: qui de- derant ei multa. Un- patet: q̄plicet magistrū a discipulis accipere dona. Erat autē di- ues: diuitijs. s. huma- nitatis t diuinitatis. Proverb. xxxi. d.

Dilect filij p̄ggregau- rūt diuinitas: tu vñ. s.

beata virgo suopregres- sa es vniuersal: Quia

i te p̄ggregasti diuinitas

seculitatis. s. t p̄gnita-

tis simul: t i vtero tuo

continuisti nouē men-

sibus: diuinitas diuini-

tatis t humanitatis:

quod nulla alia. Pro-

verb. viii. c. Abiit via

longissima: saccum

pecunie secū tulit: Ec-

ce q̄ christus diues as-

cendit: in die plenē lu-

ne reuersurus: ad iudi-

cū. s. impleto numero

filiorū ecclesie. Et hoc

est qđ dicit h: f **R**e-

uerusq̄ ep̄ iter q̄

venerat: Quia ea/

dē charitate qua ve-

nit p̄mo aduentu/ veniet t secundo. Berñ. Tenuit in humilitate ad aias reformandas: veniet in maiestate ad corpora resor- manda: vt quasi infirmoru/ vasculo abundantiore impertia- tur honore. **b** **I**nter bethel et hai. Est autē bethel ci- uitacula in duodecimo lapide ab helia ad dexterā euntib⁹ ne- apolim: q̄ p̄us luca. i. amygdalus vocabat i tribu bentamīn: Hai vñ in tribu iuda/ separata sacerdotibus. **B**ethel dom⁹ dei iterat⁹: **H**ai/ocul⁹ vñfōs. **k** **I**urgiū iter me et te. Notā ēta cura sit sc̄o viro p̄seruāde pac. **l** **F**rātres em̄ sum⁹.

Matura: vt iacob t esau. i. xxv. c.

Cognatiōe: vt abram t loth: **L**oth

em̄ fuit fili⁹ arā/ fratr̄ abr̄. s. xi. d.

f̄s in sacra scriptura. **S**ente: sicut omnes iudei. **T**hi. Si

paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tu⁹ z. **L**euit. xxv. f.

s. i. d. n **V**idit omnē z. **S**ile: **V**idit de⁹ cuncta q̄ fecerat z. l.

placuerit ei. **o** **I**rrigabat: a iordanē. **p** **A**menientib⁹

z. i. sicut paradiuus terrestris irrigat a fonte aquæ: q̄. pr̄p̄it

in medio eius: t egyptus a nilo: ita regio illa a iordanē i illa

q̄ venit i segoz. **q** **D**ivisiq̄. i. vterib⁹ diuis⁹ ē ab alto.

El ipse t frat̄ ei⁹ diuisert se alterutru. i. i diuersas p̄tes tēde-

tes. **A**lia l̄fa h̄z: **D**ivisi st alſ a frē suo. **H**ec l̄fa correcțio: est.

Dystice. c **A**scendit ḡ abrā. **D**ystice: **E**bris⁹ cū carne assū-

pta celū ascēdit de h̄mido. **T**hi t āgeli dicūt ei: Quis ē iste

q̄ venit z. **E**sa. liii. a. d **E**t loth. i. sc̄i cū eo/ re: oēs/ spe.

c **A**scendit ergo abrā de egypto: q̄ si aliquis recedit a mundana conuersatione/ possides aurū cōtritionis / qđ est

optimum: q̄r in terra euſlath nascit optimū aurū t argentū cō **s. 2. b.**
ſeſſionis. Cum his duobus necesse est de egypto exire. i. de
peccato. **R**o. x. b. **C**orde credit ad iuſticā: ore autē confeffio
fit ad ſalutē. **P**ſ. **E**duxit eos cū argēto t auro. i. **D**achab. **P**ſ. 104.
q̄. g. dicit: q̄ mathathias moriens / ſubſtituit ſibi ſimonem

t iudam. **M**athathias/ as/ donū gratiē: **S**u-
mon audiens inq̄ro/
rem. i. contritio: **J**u-
das/ cōfessio. **W**hos du-
os debem⁹ i nob ſub/
ſtituere: ſi forte moria-
tur aliqui mathathias
. i. gratia dei. f **R**e-
uerſusq̄ est p̄ iter
quo venerat: quia
ſicut peccata ſecundus:
ſic debem⁹ ſingilla/
tim q̄tuſ poſſum⁹ cō/
ſiteri. **E**la. xxviiij. c.
Recogitabo tibi om̄i- **W**iere. 40. b.
nes annos z. **P**ſ.

Lauabo per ſingulas **†P**ſ. 6.

noctes lectum me/
um. i. per ſingula pec/
cata conſcientiā meaz
purgabo / gemiſbus
t lachrymis/ confeſſi/
one t ozone. g **E**ls.

q ad locū. **A**po/
cal. iiij. a. **H**emon esto
vnde excideris t age
penitentiam t priora
opera fac. h **I**n/
ter bethel et hai.

Quaia omnis penitē-
ſe debet facere peni-
tia: aut aliter nō balet
intrare eccliam in ſpe
remunerationis eter-
ne. i. **F**acta eſt ri-
xa. **E**cce in ſe t a q̄

bus fit hodie rīta t p̄tēlo: Inter pastores religiosos. Et q̄/
re: Quia ſubſtātia eoz multa: t ideo nequeunt cōmūter ha-
bitare. Ideo dī Amos. vi. a. **V**ę q̄ opulēti eſt i ſion. **V**l p̄
abrā/ rō: Per loth ſeſualitas ſue caro accipit. **G**reges/ aſſe-
ciōes t deſideria eoz. **P**astores/ cogitatōes: vñ prudentia
ſpūs t prudētia carnis: inter q̄s eſt rīta continua. **B**al. v. c.
Caro concupiſcit z. **S**ed dicit rō: k **M**e q̄ſo ſit iurgiū
inter me et te. Et ē caſtigatio rōnis / volenti carnē ſibi pa-
cificare ōzōnibus: **S**z non potest niſi prius recellerit loth. i.
caro mortificata fuerit ſeſuū ſigiliū ſequiſtis. **H**ec tria
carnē mortificant t ſpiritu viuificant. **R**o. viii. c. **S**i ſpiritu
facta carnis mortificaveritis / vñuet. m **S**i ad ſinistrā
z. **H**oc dicit ſpiritu ſue ratio: q̄d dextru est carni / ſini-
ſtrum eſt ſpiritu: t econuerſo. In quo em̄ delectat caro/ ſpi-
ritus p̄trifat. **H**oc etiā figurat in diſpoſitiōe crucifixi. Dext-
erā em̄ habuit ad aquilonē: vñi eſt ſinistra mūdi. Secundū
ſignū eſt eius ſinistra ad aſtrū: vñi dextera mundi. Quasi
hoc ipſo dicat: Qđ mundus bonū reputat / ego malū : t ecō/
uerſo. Et q̄rit bñs Berñ. Et q̄s decipitur: Non dubites
qui mundus decipiat. Si quidē ſapiētia huius mundi ſtul/ **1. Cor. 3. b.**
ticia eſt apud deū: chriſt⁹ vñ dei vir⁹ ſe deſiſtia eſt. **1. Cor.**
i. d. **V**irtus / vt nō poſſit vñci: ſapia / vt nequeat decipi. **V**ę
igis filij huius ſeculi: qui dicūt / malū bonū t bonū malum.
Ela. v. e. **S**icut loth qui eligit deſtūta circa iordanem / t ab
orientē recedit. **G**reg⁹. **L**oth amena eligit / vñilia refugit: de
loci pulchritudine capiſt / ab hostiibus captiuat. **G**lorytū em̄
deſerit conſortium: qui ſpēm eligit / non veritatem. **A**ugusti-
nus. **V**ę illis domine / qui diligunt nutuſ tuos propter te.
d 2 * Leua oculos.

Libri

Ga Corā dñio dicis: qz dñs per se puniuit eos: nō q hoies. Tel corā dñio: qz cū homines nō putarēt istud p̄cm mag-
nū: dñs maximū reputauit. Dñio: cui crīmē puniēdū cōmit-
tit: nā t̄ hoib⁹ manifestū crīmē s nō puniēdū.

DQuā cō spicl. Glo. Quasi aspice q̄ q̄tuor clīmata orbis. Possessio
palestīe p̄mittit ei t̄ se
mūti e⁹: Qz i q̄būdā
codicib⁹ mare p̄ occi-
dente ponit: ideo fit:
qz palestīna mare h̄z
ab occidēte.

BAb orientē aducā
semen tuū: t̄ ab occi-
dente congregabo te.

I.17.b. et.26.^a
Bo.4.^b

Dicā aquiloni: da: et
austro: noli phibere:
affer filios meos de lō
gīnquo. Glo. Ch̄risto
p̄mittit h̄ereditas om-
niū gentiū: qui ecclē-
siā per totū mū-
dū diffudit: Lui pa-
ter dīc: Postula a me
et dabo tibi gentes h̄e-
reditatē tuā. Itē P̄s.

E. tergo. Dñ abit a mari v̄sq;
ad mare. **e** Libi:
id est tibi i semie tuo.
Et est p̄missio h̄ec
ditionalis. f. si manda-

Horacius II. ep̄t
stolaz.

Moralit. * **b** Leua oculos. i. celestia contēplare: qz nō potest quis
facere nisi prius fuerit dimissus a loth. i. a carnalibus deside-
riis. **U**nū: Declinate a me maligni t̄. Per orientē accipis fu-
turū iudiciū. **Matt. xxiiij. c** Sicut fulgor exīt ab oriente: ita
erit aduent⁹ fili⁹ hominis. Per occidentē mors v̄l casus v̄l
fragilitas humānē conditions: q̄ quotidie occidit. Per aquī-
lonē v̄lūtū dēmonū t̄ pericula huius mundi. Per meridiē
beneficia ch̄risti nobis iā exhibita t̄ maiora adhuc exhiben-
da. H̄ec debet quilibet contemplari iugiter. Prima contem-
platio sollicitudinē generat: qualiter. f. poterit h̄o respōdere
in iudicio: qn̄ redder rōnē villicatiōis suę. **P̄s. III.** H̄tūs q̄ mis-
ref t̄ cōmodat t̄. **Esa. xxxvij. c** Disceivim patior r̄nde p̄ me.
Job. ix. a Si voluerit homo contendere cū deo: nō poterit
respondere ei v̄nū p̄ mille. Secunda generat vigilantia p̄pa-
randi se: qualiter possit homo occurrere cū decē milibus ch̄ri-
sto: qui cū viginti milibus venit. **Matt. xv. a**. Vigilate

Genesios

strāq: qz nescitis diē neq̄ horā. Tertia generat cautelā t̄ so-
brietatem. j. Pet. v. c. Sobrij estore t̄ vigilate: quia adver-
sarius vester t̄. Quarta generat spem t̄ amorē. h. Semē
tuū sicut puluerem. Per semē qd̄ sicut puluis multū t̄
modicū est: significat boni: modici: per humilitatē: multi p̄

charitatē. **Apls. em**
vt omnes lucifaceret,
est omnibus omnia fa-
ctus. k. Surge: a

torpore. Proverb.
xxiiij. d. Usq̄ piger
dormis. l. P̄der
ambula terra: viue
tium. f. per contēpla-
tionē. m. In longi-
tudine et latitu-
dine. i. cōsidera p̄q
miō eternitatis et im-
mēritatē. **j. Cor. iiiij.**

A

turus sum eam. Mōuēs igi-
tur abrā tabernaculum suū:
p̄ venit t̄ habitavit iuxta cō-
valle māmbre que est i hē-
bron. Edificauitq̄ ibi alta-
re domino.

Capitulum. XIII.

EActū est autē in il-
lo tempore: vt āmra-
phel rex sennaar et
ariōch rex ponti et chōdor-
lahomor rex elamitaz t̄ thā-
dal rex gentium: inirent bel-
lum contrābara regēm so-
domorum t̄ contra bersa re-
gem gomorre et contra sen-
naab regē adamę et ī semē-
ber regē seboum cōtraqz re-
gē bale ip̄a ē segor. D̄es bi-

Al. t̄basa.

va. o Mōuēs igis abrā tabernaculū. Statim p̄
promissum mouet tabernaculū. **Job. xxviij. d.** Annunciat
de ea antico suo: q̄ possessio eius sit: t̄ ad eā possit ascende-
re. Ecce p̄missio. Et statim subdit: Sup b̄ expauit cor me-
um: t̄ emotū ē de loco suo. Ecce motio tabernaculi. p. **B**ur-
ta conualle māmbre: que interpretat̄ visio: v̄l peripicta.
Et bona coniunctio vallis māmbre: qz q̄to peripictarius
videt quis celestia: tanto humiliat̄ in seipso. Un daniel: v̄lo
viro vestito lineis: corruit in terrā: vt legit Daniel. x. b.

EActū est autē t̄. **E**xpositio E. a. XIII.

FAmraphel: interpretat̄ dirit vt caderet: Sup-
biavit̄ que cadere facit. **t. Ariochebrius: ēō**
cupiscentia carnis. **v. Chodorlahomor: decor** mani-
pul⁹: Hypocrisis. **x. Thadali: Ices iugū: Auaricia**: siue
cupiscentia oculor⁹. **y. Regē sodomor⁹ t̄.** Sodoma
t̄ gomorra: adama: sebois: bala siue lego: erat quinq̄ ciui-
tates: quinq̄ reges habētes. Inīm̄ emi iā p̄cesserat libido do-
minandi: q̄ quelibet ciuitas suū regulū habebat: quorū plu-
rimi alicui maiori seruebāt: tandem omnes subditi sunt mo-
narchē assyriorū. Chodorlahomor rex elamitarū: sibi sub-
iugauerat quinq̄ ciuitates p̄dictas: t̄ tributarias fecerat s̄i-
bi: t̄ duodecum annis iā seruierant ei in tributo: tertiodécio
anno denegauerūt tributū: p̄oinde chodorlahomor quar-
todecimo assumptis secū tribus regibus. f. rege balim: rege
ponti: rege gentium (speciale nomen est hoc alicuius natio-
nis) venit cōtra illos quinq̄ reges: q̄ sibi tributū negauerāt.

In vallē siluestrē.

Moraliter **t. Factum est autē t̄.** H̄ec sunt quat-
tuor virtū: concupiscentia carnis: concupiscentia oculor⁹: si-
perbia vītē: hypocrisis: que quinq̄ reges impugnant: id est
omnes homines quinq̄ sensibus deditos: vt sibi seruire cō-
pellant. Vel aliter: **v. Chodorlahomor:** id ē decorus
manipulus: diabolus. De quo Ezech. xxvij. c. Tu signa-
culū similitudinis: plen⁹ sapia t̄ decorē p̄fect⁹. Ipse est rex
elamitar⁹. i. sc̄larū: Uſi t̄ p̄nceps mūdi d̄: **Job. xij. e.** Iste
volens subiugare infirmos: quinq̄ sensib⁹ deditos: adiūgit sibi
altos tres socios: **s. Amraphel. i. supbia:** **t. Ariochebrius:**
i. luxuriā: **x. Thadali. i. auaricia:** H̄ec oēs serue sibi
dilectio, v̄j. c. D̄es a minimo v̄sq; ad maiorem avaricię studet.

* **In vallē.**

Moraliter

a In vallē siluestrē. Interlīn. vel illustrem. **b** Que nunc est mare. s. post subversionē sodome. **c** Duodecim ēmā. Lautā belli exponit. **d** Percusserūtōz rē. Hiero^o. Alia editio: Et ceciderūt gētēs i astaroth: carnām / z gētēs fortes siml cū eis: t hoies i sābe ciuitate/ānq̄ sodomā peruenirent.

B. Isaac. Quatuor: reges. pse/cti de babylone/inter/fecerunt gētēs: hoc est raphaim: Robustos quoq̄ arabie / z cu/um / z emūn ciuitate/āabe / que ylq̄ bodie sic vocat. Zucim aut et emūn/terribiles et boerendi interpretan/tur: p quo Septua/ginta magis sensū se/quentes/gentes fortis sumas posuerūt: t re/vertentes venerūt ad fontē iudicij: hoc est: cades/ per anticipatiōne dicitur: quia po/stea sic vocat. Significat aut locum apud petram: qui fons iudi/cij nominat: quia ibi populus deus iudica/vit. **e** Raphaim: familia gigātū: **f** Et gūcim similiter. **g** Astaroth et carnām: nomina lo/curum. **h** Sabe: ciuitas est. **i** Cariathaim: pplus. Nec est vna dictio sabe cariathaim / sed due. **k** Chor/icos: Vel horreos: illos. s. populos habitantes in monti/bus: quos deleuerunt filii esau: t habitauerunt pro eis. **l** si montes illi dicti sunt: montes seir: ab esau: prolepsis est h. **m** Ad fontē mesphath: petra de q̄ moyses pdurit aquā. **n** ipsa ē cades: ubi postea ppls murmurās iudicat^o ē. **p** In asalon thamar. In asalon. i. in vrbe palmar̄: vbi supē reges victoriā adepti sunt. Hoc aut oppidū engaddi / balsami / z palmar̄ fertile. **q** asalon thamar / vrbs palmarū iterptā. **r** Puteos multos bitumis: i qb̄ forte latue/rūt q̄tuor reges victi a qnq̄ regib̄. **s** Ceciderūtōz: nō reges / s multi de suis: qz infra dices: q̄ occurrerūt abz. **t** ceciderūt .i. victi latuerūt. Vel ceciderūt: de curribus. **u** Et abierunt.

Dorail. * **a** In vallem rē. Utia confluunt in conuallē: quia ad in/ferra demergunt. Judicel. vi. a. Madian / z amalech / z orien tales populi castrametati sunt in valle israel: que interpreta/tur: semen dei. **b** sunt nouitij / teneri in bona conuersatiōe: ad quos deyclendos conueniunt demones. Sed sepe gede/deon. i. circuens in vtero / superat: quia dum bonū nouitius intra suam conscientiam manet / nihil extra se querens / dia/bolis superatur: ideo dominus sanato dixit: Vlade in domū tuam: Matth. ix. a. **c** Elsq̄ ad campestria: que interpretat onager. i. asinus siluestris. In asino / luxuriosi. Eccl. xxiiij. c. Quorū carnes sunt vt carnes asinorum. Per silue/stis significant nouē / inaudite adiuentioes luxurie: ad quas pducit chodorlahomor. i. hypocritis. Proverb. ix. d. Que furtiū dulciores st. Eccl. i. d. Non fueris hypocrita in conspectu hominū. Luc. x. c. Vidi sarhanā sicut fulgur de celo cadentē. Glo. Aliquātū facile est humānā laudē non querere: difficultum / oblatam respuere: Difficile ē lauda/biliter viuire: vt laus humana nō capiat. Hiero^o. Non que ras gloriā / z nō dolebis cum ingloriosus eris: Qui laudē nō appetit / nec cōtumelias sentit: Nō ideo te bonū estimes / qz bonus p̄dicatoris. Greg^o. Sancti non solū gloriā supra mo/dum nō appetunt: sed etiā hoc primū fugiunt / quod se ama/ri sentiunt. Tunc veraciter hoc qd agit homo bonū est: qñ ei

placere conspicit / a q̄ est. Magnū vnusquisq; eē studeat: s̄ in aliquo modo se esse nesciat: ne dum sibi magnitudinem arro/ganter tribuit / amittat. Bono operi dum laus obuiat / men/tem operant/ immutat. Sic aut opus fiat in publico / quare/nus intentio maneat in occulto. Fraudem deo facim^o / quo/

tiēs de bono ope nos/ metipso/s nō deū lau/dam^o. **m** Reuer/sic rē. Reuertūt vs/q; cades: qd iterptāt sc̄tā / p antiphrasim: qz demones obtentū in/morib^o / studēt etiā de/ludere maiores. Job xl. c. Absorbebit flu/uum / z non mirabit / et habet fiduciam q̄ influat iordanis infus/ei. Esa. x. c. Nun/ quid nō vt damascus sic samaria: quomodo inuenit man^o mea reg/na idoli: sic / simulacra eoz de hierusalē / z samaria. Hoc est sedu/ctis minorib^o / sperat seducere fortiores.

p In asalon tha/mar: q̄ iterptāt vrbs palmar̄: Et significat illos q̄ volunt sp alii/s

perferri: siue i sciētia siue i alio. Et recte significat tales p asalon thamar: Ibi em erat copia balsami: t tales sp grūt odore siue famē. S̄ dicūt amorei. i. amaricātes: sepe em sūt i amaritu/dine. Bern. Videlis aliquē cupidū iſtāt sciētiae: i amaritudie morabib^o oculus ei^o: quotiens videbis aliquē quo se posteri/orum iudicet / vel putet ab aliis reputari. Mondū sanata sūt vulvula que tibi in primo patre in ascensiū huius montis in/flecta sunt: et adhuc in propria persona conaris ascendere.

* Uniuersa que ad

q Vallis aut siluestri. In tali loco nō est tutū p̄figere: Moraliter.

Sivitas hostē / icidis i puteū. S puteū euadis / icidis i bitu/mē. Vallis siluestri / mundū: Hosti / diabol^o: Pute^o / carnalis p̄cupiscētia: Bitumē / diuītiaz / tpalū appetit^o. Esa. xxiiij. c. Formido / souea / laque^o sup te / q̄ habitator es tr̄. Ecce q̄ fugerit a facie formidinis / cadet in soueā: t qui se explicue/rit de soueā / tenebrib^o laqueo. Hoc duē sunt situle diaboli: qbus semper haurit aquā in puteo hui^o mudi: vna surgente / altera mergit. Proverb. xxx. b. Sanguisuge duē sūt filie / dicētes: affe / affe. Job. xviij. b. Immisit in rēte pedes suos: t in maculis ei^o abulat. Ibi Greg^o. In maculis retis ambulās / quo se ambulando expedire magis nitit / eo fortius obligat. Un aplus. i. Timoth. vi. b. Qui volūt diuites fieri / incidunt in temptationē / t in laqueū diaboli. **t** Et qui remanē/rant. Ita q̄ remanēt post gladium diaboli / debet fugere ad mōte claustrī. Sic. i. Machab. ii. a. mathathias fugit cū fi/liis ad montē / t reliquerūt quecūq̄ habebant in ciuitate. Et i. xij. f. Lotb saluauit se in monte / fugiēs de sodomis. Sepe, aut cū alijs euaditvnu p̄ctū / icurrit aliō: Utia em cōplexa/st / t sepe mutuo iuuāt. Job. xli. a. Corp^o ei^o q̄si scuta fusilia / t cōpactū squamis sepe p̄metib^o: vnavni p̄figit. Greg^o. Fugi/tiū suū ope vicaria / utia retinet. Esa. xxiiij. d. Clamabūt pilosi alt ad altez. i. Machab. iiij. a. legit: q̄ gorgia p̄mo q̄ siuit iudā i castri / t nō iuenit: t postea q̄siuit i mōte. Diabol^o sepe q̄rit aliquē i castris carnis / p̄ temptationē luxurie: si ibi n̄ iuenit / qd q̄rit: q̄rit i mōte. i. facit de p̄tinētia supbire: t sepe fit reciprocatio: vi. p̄p̄ supbīa p̄tinētia cadat q̄s i luxuriā. Et dñs sepe p̄mittit tēptari d̄ aliq̄ / ne tēptati d̄ alio succubam^o. Bern. Considerāda ē erga nos diuitē dispositio pietat^o / q̄ nos aliqb^o tēptatiōib^o p̄mittit occupari / ne deteriores occurrant.

Libri

Sb Et abierunt: ideo fugiendum est malum consortium.
Dabre: p̄p̄lū nomē. **N**umerauit expeditos
i. nō v̄oratos: de q̄b in sequentib d̄: Exceptis his q̄ co
mederūt iuuenes. **E**xpeditos. i. strenuos siue p̄mptos.

Clernaclos. Vernaci dicūl i domo sua nutriti. **A**s

q̄ dan. Inklī. Ubi

vñus de fontib ior/

danis oris: q̄ nunc d̄r

dan. **I**te: Usqz dā.

Hiero. Dan oppidū

phēnicii: q̄d nūc pa/

neas d̄r. Dan aut̄ est

vñus de fontibus ior/

danis: alter em̄ ior vo/

catur: qui interpreta/

tur riuus. Duobus g

fontibus qui nō pro/

cul̄ se distat: i vñu ri/

uulū federal̄ iordanis

appellat. **M**elchisedech: dño pa/

nem vinumq̄ litauit:

Christus idem facies

pactum vetus euacu/

auit. **P**roferēs

panem et vñu: nō

in cibum sed in sacra/

mentū: nō homini / s

deo. Et vñ potat b̄fa/

cere: **E**rat em̄ r̄c. **E**ll sic: Proferēs panē et vñu/

b̄ndixit: Et supfluit: Et bene poterat b̄ndicere: **E**rat em̄

sacerdos. **T**ñ Josephus exponit aliter: q̄ melchisedech

multa tenia ministravit eis: et magnaz abundantia optimaz

rerum eis exhibuit: Qd̄ potuit facere: **E**rat em̄ r̄c. **M**unc

melchisedeb dicunt hebrei fuisse sem̄ filiū noe: et vñq̄ ad isa/

ac virtutē: et omnes primogenitos a noe p̄tifices fuisse vñq̄

ad aaron. **H**inc dicit apl̄ ad Heb. vii. a. Sine patre et sine

matre: nō quia non habuit: sed quia scriptura non memorat

eos. In q̄ significat q̄ sacerdotes et ceteri q̄ assūpti sūt ad di-

uinū officiū: nō debet nimis affectū erga parētes h̄e: vt ve-

re possint dicere/patri et matri: nescio vos: et fratrib⁹ suis/ig-

noro vos: **D**eut. xxiiij. a. Et vt successio tollat in ecclastica

dignitate: vt christi sacerdotiū p̄ ei⁹ sacerdotiū cōpetēs de-

signet: Christ⁹ nō nec finē habet nec p̄ncipiū: s̄ et sine p̄e su-

it i terrī: et sine m̄fe i cel̄. **B**ndixit: s̄c maior minorē.

Benedictus abram

a. **V**niuersa q̄ ad cibū p̄tinēt. Demones libēter tollūt

q̄ ad cibū aiāz p̄tinēt. i. v̄ba p̄dicatiōis et doctrin̄. **M**att̄.

xiij. c. **O**is q̄ audit v̄bu dei et nō intelligit: venit mal⁹ et rapit

q̄d seminatū est in corde ei⁹. **H**oc est q̄d legit Judith. vij. b.

et holofernes p̄cidi fecit aq̄ductū ne influeret ciuitati. i. p̄di-

cationē. Et hoc fit ex magna ira dei: q̄p̄mittit vt diabol⁹

p̄dicatorēs exterminet: tñ diabolus semper suos p̄dica-

tores relinquit: qui sacram scripturā vel deprauant v̄lēmol-

liunt vel euacuant. **E**t abierunt. Mota diabol⁹ post-

q̄ de aliquo triumphauerit / quasi inutilēm contēnit et abit:

sicut faciunt libidinosi amatores. **J**udic. xv. e. p̄cisis cri-

nibus. i. virtutibus/ expellit dalila sansonē. **N**otandū aut̄ q̄

diabolus recedit a victo multis de causis/ occultans tem-

ptationes. **P**rimo / quia inutilēm putat. **H**iere. xxviiij. f.

Demersit te i cōno/ i lubrico pedes tuos/ et recesserūt a te.

Et. ii. **R**egl. xiij. c. **A**mon elecit thamar corruptā. **T**el rece-

dit diabolus: vt anima illeca magis prouocetur: et que pri-

us sollicitabatur ab eo: sollicitet ipsum p̄queniendo tempta-

tiones: et sic magis peccet. **E**zech. xvi. d. **F**actū est in te cō-

tra consuetudinē multerū in fornicationibus tuis: i eo q̄ de-

disti mercedes/ et mercedes nō accepisti. **E**odē. 5. **O**mnibus

meretricibus dantur mercedes: tu autem dedisti mercedem

cunctis amatoribus ut intrarent ad te. Item diabolus rece-

dit: vt postea fort⁹ impugnet: et ille audi⁹ peccet q̄to diuti-

Geneseos

us abstinuit a peccato. Item: vt seplius vincere possit: sicut
principes/ qui ex toto nolunt excoriare f̄gneratorem/ vt itez
possint excoriare. **A**bacuk. i. c. Super omnem munitionē
ridebit. Item: vt per frequens recidiū in desperationē stan-

di demergat. **E**ccl. vii. b. Ne iteres verbum i oratione. i. ne

facias q̄ oporteat ite/

rare: Ita facit diabo/

lus. Sed econuerso se

pe de⁹ tales relevat et

colligit / quos sic de-

spiciendo relinquit: et

sic decipitur sepe dia/

bolus. **J**ob. v. c. Qui

apprehendit sapien/

tes in asturia eorū / et

consilium prauorum

dissipat. Et subdit q̄/

mō: Saluū faciet ege/

num a gladio oris eo/

rum / et de manu violē

ti pauperem. i. **R**egl.

xxx. c. **D**avid p̄uep las/

satū / q̄si iurilē relictū

assumit: **H** q̄ diabol⁹

deuictos q̄si inutiles

relinquit. Item cōtra

hoc q̄ diabolus rece/

dit vt seplius peccare

faciat: sepe p̄uenit do-

mīnus diabolum reuersurū: vt quasi stultus inueniat se spo-

liatū ab eo/ quē prius possidebat. **H**iere. xxij. c. Qui eges/

fusest de loco isto/ nō reuertetur hu amplius. Item contra

hoc q̄ diabolus per frequens recidiū vult inducere in de-

sperationem: facit sepe dominus q̄ eoipso conuertitur pec/

cator: quo frequentius cecidit. i. **R**egl. xxij. a. Conuenerunt

ad dauid omnes qui oppressi erant ēre alieno.

B

Heb. 7. a.

De cōse. dis. c.

i. in calice. et. a.

accipite.

Moraliter.

* **E**cce vñus qui euaserat. i. ratio vel sp̄isscti inspi-

ratio / nūciauit abr̄. i. p̄relato/ stragē quā fecerat demones:

vt succurrat. Sed nota q̄ dicit abr̄ hebrei. i. transitor. **M**ō

em̄ idoneus est p̄clar⁹ succurrere captiuis a diabolo nisi sit

transitor/ nō querens hic mansionem: s̄ futurā inq̄rens. **S**z

non sic hodie est: domos et domos constituunt sibi p̄lati.

Wich. ii. c. fm Septuaginta: Ducest populi mei ejcentur

de domibus delitiarum. **H**iere. xxij. d. **E**z qui dicit: Edifi-

cabo mihi domū latam et cēnacula spacioſa: qui aperit sibi

fenestras et facil laquearia cedrina: pingitq̄ synopide. i. san-

guine christi: Dicit Blo. **H**iero. **M**ūqd regnabis/ q̄m cōfe-

res te cedro: **M**att̄. viij. c. **G**ulpes soueas habent: et volu-

tres egli nidos: filius aut hominis r̄c. Et nota q̄ abr̄ cū tri-

bus sociis exiuit reducere captiuos: **D**abambre: q̄d in-

terpretatur visio vel perspicacia. i. intelligentia veritatis:

Eschol: ignis. i. ardo: charitatis: **F**Aner. i. lucerna/

verbo. s. et exemplo. **R**ectus est ordo: Primo em̄ intelligē-

tia veritatis: Secundo ardo: charitatis: Tertio bonū opus

et verbum p̄dicationis. **H**erit. **A**rdere et lucere perfectum est. **J**ob. v. f. **E**rat iohā-

nes lucerna ardens et lucens. **D**iabolus lucifer fuit: nō igne-

us sed frigidus. **T**ñ et dicit **E**sa. xiij. d. **S**edebo in monte in

lateribus aquilonis. **G**Numerauit expeditos. **E**x-

peditos vernaculi/ virtutes animi et opera bona/ vel boni p̄e-

dicatores: quos p̄glati debet eligere ad auferendam p̄e-

dam diabolo: qui debent esse expediti. i. nō v̄orati: nec cu-

riositatē vel vanitati/ vel voluptati dediti: s̄ vernaculi. i. hu-

miles et simplices. **D**eut. xx. c. **V**orati p̄cipiunt rema/

Deut. 24. a.

de a bello domini. Et debent esse trecenti. i. debent habere

fide cruci: **L**au em̄: siue **L**aph grēca līra signat trecentos: et

habere debent fide trinitatis et opera bona: **D**eē et octo em̄

constant ex ternario et senario. Et nota q̄ rex sodomorū oc-

currat abr̄ in saue/ quē est vallis regis: et significat humilita-

tem. **H**oc est q̄ vana gloria/ sepe hominem post victoriam

* vitorum in specie

a *Benedictus abrahā deo excelsō. i. a deo excelsō. q. d.*
de excelsus multiplicet abrahā in oībō bonis. **b** *Et bñdictus deo excelsus; q̄ si hec victoria deo excelsō est assignāda: et ei ḡfariacō p̄ bñficijs exhibenda. c* *Et dedit ei decimas. Hic primo legunt decimē datē ab abrahā: p̄mittēbō ab abrahā. Dedit ei decimas: in q̄ leui tanq̄ minor decimalis est.*

e *Leuo manū: sicut faciunt iurantes. f* *A filo subteḡtū: munis vſq̄ ad corrigā. Subtegmen est filiū qd̄ staminī in teſtis: sed corrīgā de foris ligat: Et sic nō rat nec iteriora nec extēria munera. i. nec munis a corde: nec munis ab ore: nec munis a manu velle ſuſcipere: implens illud Esa. xxxiiij. c. Beatus qui excutit manū ſuas ab omni munere. Ita ſe cit moysēs et samuel. f* *Vſq̄ ad corrigā. i. Reg. xij. a. Samuel ad iudeos:*

Lōuerſatus ſum: co ram vobis ab adolescentia mea vſq̄ ad diē hanc: ecce preſto ſum: loquimini corā dño et corā christo eius: vtrū bouē ciuitē tulerim aut aſinū: ſi quēq̄ caluniatus ſum: ſi opprefſi aliquē: ſi de manu cuiusq̄ accepī munus: et contemnā illō bodie reſtituāq̄ vobis. Et dixerunt: Nō es caluniatus nos. Econuero videatis quid accidit gedeoni: qui post victoriā munera accepit. Dicit em̄: Date mihi inaures ex preda veftra: Et accipies fecit ephod ex eis: et fornicateſt in eo omnis iſr̄l: Iudic. viij. e. g *Alle dicq̄s. i. ne dicere poſſis. q. d. nolo vendere libertate meā. Cuius exemplū recoſens martinus cardinalis: contentus quinq̄ equitaturis: cui cū vna illarū qnq̄ claudicaret: florētū episcopū vnā dedit: Qui lōgo tpe post romā venit: et petet patrociṇū martini. Lui: Permitte me prius recipe meā libertatē. Et reddidit ei equi quē dederat ſibi: poſtea dicit ei: Si iusta habes cauſā/ ſtabo. Utinā tales eſſet oēs. b* *Excepti his tc. p̄tib.*

Interlin. Juſte cuiq̄ tribuit qd̄ ſuū eſt.

* vittoriū i specie hūilitatē deſicit. Unū fit q̄ q̄ mltā et magna euafat ibi ſuccumbat. Qd̄ ſignificat. i. Machab. vi. f. vbi legitur: q̄ eleazar op̄preſſus ſuit ab elephante quem ſtrauerat. Non ſic fecit dauid: ſed goliam. i. ſuperbū diabolū proprio gladio interfecit. Qd̄ fit: qn̄ quis ex ipſa temptatione ſuperbie ſumit materiā humiliandi ſe. Hern. Elata ſiquidē cogitatione pulsatus ſi ex eo ſumis occationē humiliatis: vt tanq̄ de ſupbo et abiecto homine ſentias de teipo: goliam golie gladio ſuperasti. Post regē ſodomorū occurrit melchisēdech. i. ch̄r̄ſtus cum gaudio ſuſcipiens de vitijs triumphantes: nō permittens eos ſuccumbere. i. Cor. x. c. Fidelis deus: q̄ nō patiet tc. Profert aut melchisēdech pa nem et vnu. i. ch̄r̄ſtus memorā paſſionis ſue: que maxime valet p̄tra temptationes. Per panē em̄ caro christi: per vi num ſanguis intelligitur. Joh. vi. d. Caro meavere eſt cib: et ſanguis meus vere eſt pōtus. d *Da mihi aias. Hoc dicit diabolus p̄relati. Hoc multi hodie p̄relati pactū fece runt cū diabolō: diabolus haber aias: ipſi habet cetera omnia. i. lac et lanā. Et ch̄r̄ſtus qui et animas creauit et ſanguine ſuo redemit: bona temporalia ei concesſit: nihil habet quaſi pſcript. Gal. ii. a. Ante quoz oculos iſus ch̄r̄ſtus pſcriptus eſt diabolō. i. et p̄relatis. Nonne iam p̄relati multi ipſo facto dicunt diabolō: Witte ſortē nobiscū: marſupiū ſitynū*

oīm n̄m. Et nota triplex dānū. Dānū aſaz / dānū cor por / dānū rep. Primo ſuſcurrit theologia: Secundo physica. Unū neceſſaria eſt. Eccl. xxvij. a. Illo noſora medicū p̄ter neceſſitatē. Tertio perititia legū ſeculariū. Hoc dānū minū: Unū et hec ſcīentia nouiſſimū debet tenere locū i ſcientijs.

i. Cor. vi. a. Secula ria iudicia ſi habueri tis: contemptibiles q̄ ſunt in ecclēſia conſtituite ad iudicandum. Prelati libenter accipiunt curā animarū et tamē non curant eās. Hern. Prelati copio ſiſſimē charitatis ſūt in ſuſcipienda / immo acciſienda animarū cura: at de hiſ illis cu ra minor: et de anima rū ſalute nouiſſima co gitatio eſt. e *Le uo manū. Ille leua re potest manuſ: qui excutit eās ab omni mu nere. Sunt autē qdā q̄ munera nō querit: ſed oblata recipiunt: Et ſt qdā q̄ nō querit: ſe ſpuūt ſepide tū: vñ et ſādem recipiunt. Sūt*

qui querunt et recipiunt. De hiſ omnibus dīc iob. xv. d. Ig nis deuorabit tabernacula eōꝝ qui munera libenter accipiunt. Et qui ſunt illi docet Eſa. i. f. loquens ad hierusalem: Principeſ tui infideleſ ſocij furum: omnes diligunt mune ra: ſequuntur retribuonēs.

Expositio La.XV.

D Is itaq̄ transactis tc. i. *Magna nimis.* Quia de preda nihil accipere voluisti: ideo ero p̄tector tuus p̄tra hostes tuos: Et merces tua mag na nimis. i. ſupra merita. Vel incoſprehensibilis: iuxta illud Eſa. xxiij. b. Oculus nō vidit deus abſq̄ te: que p̄prepa rasti expectantibus te. k *Quid dabis mihi: q. d. quid valer mihi qd̄ p̄mittis: cū nō habeā heredē: Et dicit h̄ abrahā nō et diſſidentia: ſed ex diſſiderio ſcendi quid daturus erat ei: Sicut beata virgo dixit: Quō ſiet iſtud: Nō dubitando ſed modū querendo. l* *Ego vādā tc. q. d. Procurator meus eliecer filiū habet: cui hereditatē relinquere pōt: ego pō nō: Quid iſiḡ mihi valet p̄miſſio tua: cū deſit heres: Et eſt ibi apōſiopilis: que ſolet fieri cauſa gaudiū vñ doloris vñ cōminatiōnis. Et debet ſic ſuppleri: n* *Ille damascus eſt filius eliecer / procuratoris domi meq̄. El ſic. Ille ſ. damascus eliecer ſupple filius: erit heres meus: cum nō habeā p̄iū. o* *Hoc erit. q. d. fruſtra hoc dicitis: nō erit ita: Non enim hic: p* *De vtero tuo. i. ſubſtantia: q. d. non habebis heredem adoptiū: ſed naturalem.*

Suspice celum.

Mystice. **k** *Quid dabis.* Moluit abrahā aliqd̄ mun accipere a rege ſodomorū: ſed a deo querit remunerari: poſt vitoria hostiū petens filiū. Sic poſt vitoria vittorū debet qlibet eē ſollicit⁹ de ope bono / et pueratione alioꝝ. Matth. xix. d. petr⁹ volens certificari de p̄miſſio ſicut abrahā: diē dñ: Ecce noſ reliqū omnia: qd̄ ḡ erit nobis: Hoc eſt qd̄ hic dñ: Quid dabis mihi: Et ſicut hic agit de ſemine: ita ibi. l *Uadā abſq̄ liberl. Hoc dicit ch̄r̄ſtus p̄i. q. d. non habeo filios ſpiūales. m* *Fili⁹ procurator⁹: p̄ quē ſignificat iudei: qui putauerunt eſſe heredes ch̄r̄ſti. Unū dixerunt Matth. xxi. d. Ecce heres: occidam⁹ eū: et nřa erit hereditas. ſ. p̄ hoc p̄diderūt ipſi hereditatē / et trāſlata eſt ad alios i. ad ch̄r̄ſtianos. Thren. v. a. Trāſlata eſt hereditas nřa. p* *De vtero tuo. Omnes fideles nati ſunt de vtero ch̄r̄ſti: quia eos per paſſionē in cruce peperit: cū de latere eius*

Libri

Suspice celum. Solet queri ubi deus promisit abraham lucem eternam sive sanctam: sicut cantat in offertorio mortuorum: et semini eius. Et dicunt quidam quod hic: Suspice celum tecum. Juxta illud Daniel. xii. b. Qui ad iustitiam eruditur multos: qui stelle in perpetuas eternitates. Unde sensus est: Progeniem claram et vitam eternam que dicitur

Babebis heredem. Edixitque eum foras et ait illi: Suspice celum et numeras stellas si posces. Et dixit ei: Sic erit semet tuum. Credidit abraham dominum: et per misericordiam suam datus. Ostensis stellis dicit et: Sic facias semet tuum. i. gentem christianam: cuius tu pater futurus es: in fine seculi faciam resurrectionis lumine coruscare. Ostensa vero arena dicitur: Sic erit semen tuum et id est copiosa erit gens iudeorum: sed arida et in

secunda. **D**icit ad iusticiam. i. ad iustificationem: Fide enim iustificatur homo. Ro. ix. c. Iusticia dei est per fidem Iesu Christi super omnes qui credunt in eum. Et est hic argumentum pro gratia causaliter precedit peccati remissionem. **E**st de hur chaldeorum. i. de igne: Videlicet de civitate sum Josephum. **F**iducie deus tecum. Iudeus dicit quod abram in parte dubitauit: unde propter illa hesitatione fuit semen eius in afflictione. **G**loria dei. Interlin. Signum querit non temptando sed sperando et modum querendo. **H**ic mos inolevit iudeis ut signa pertinent. j. Cor. i. d. **I**Summe inquit. q. d. imolabis mihi hec: et ostendam tibi signum per hoc quod acceptabo tuam oblationem. **J**enebrosum: Videlicet caligo tenebrosa superueniens: quem incussit illi timorem: vel potius paurem sive horrorem: quem fuit pars signi.

Mystice. **A**sanguis nostrae redemptoris et aqua nostrae ablutionis exiuit. Esa. xlvi. a. Audite me domus Iacob: et omne residuum domus Israel: qui portamini a meo vtero et gestamini a mea yulua usque ad senectam. Nota familiariter se dicit Christus matrem: Peperit enim nos cum dolore magno: et lecto duro sat. i. in cruce. Esa. lxv. c. Nunquid ego qui alios parere facio: ipse non parat? dicit dominus: Peperit autem nos per latus dextrum: quia de latere viri sumpta fuit mulier: per quam mori eramus. Est igitur Christus mater: nihilominus est et pater: Sed pater creando ex nihilo: mater pariendo cum dolore magno. In partu vero dolor est non solus in fratre: sed etiam fetus: Sic boni filii cum parvus Christo per penitentiam: dolor habet in primitio et carnis maceratione. Non enim sufficit dolor in fratre: i. Christi: sed exigui dolor filii. Matth. xvii. d. Si quis vult venire post me: abneget semetipsum: et tollat crucem suam et sequar me. Sunam dicit: non mea. q. d. Dolor meus non sufficit: nisi afflitus et uester. Iste signum habent quod sint filii Christi: qui signata crucis portant. Gal. vii. d. Stigmata Christi lugiter in corpore meo porto. j. Job. v. b. Tres sunt qui testimonium dant in terra: spiritus aqua et sanguis. Spiritus sive charitatis: aqua et chryzma: sanguis afflictionis carnis. Si hec tria reluent in te: testimonium habes quod filius dei sis: sicut dicit beatus Bernardus. Predictum clausule debet addi: Et hi tres unum sunt: uno uno deficiente: adesse cetera non presumas. Signanter autem ponitur spiritus vestrobis: et in testimonio quod datur in celo: et in illo quod in terra: quod eadem est charitas vestra et patris. Charitas enim non excidit. j. Cor. xii. c. Esa. xxxi. d. Unus dominus cuius signum in sion tecum. **a** Suspice celum. Hoc factum est: quod Christus oravit ad patrem. **c** Sic erit semen tuum. Semen Christi. i. fideles hic comparant stellis: super pulueri et arenam: Utrumque bene conuenit: Boni enim sunt puluis per humili-

Geneseos

tatem: qua se omnibus viliores reputant. Et sicut puluis adhaeret pedibus: ita boni per humilitatem adhaerent humanitati Christi. Matth. xi. d. Discite a me: quod misericordia mea est et humilitas cordis. Mat. i. a. Dominus: nebulae puluis pedum est. Nebule sciti: qui sunt puluis adhaerens pedibus Christi. i. humilitatis eius. Bern. Uer. huiusmodi non vult predicationis humiliis: sed reputari vallis. Item arena sunt: quod continue fluctibus tribulationum tunduntur. i. Timoth. iii. c. Deus quod pie voluntati vivere in Christo Iesu: persecutionem patientur. Hier. v. e. Facie mea non dolebitis: qui posuit arenam terminum mari. Item stellae sunt: quod magni sunt: sed modici apparent. Lucidi sunt per bona conuersationem et bona famam. Firmamento

i. Christo affixi: fidei spe et charitate. Phil. i. b. Inter quod locutis sicut luminaria in mundo: verbum vite continentis. **g** Summe inquit milivaccum tecum. Christo dicitur: ut sumat sibi. i. ad fidem colligat tria animalia. i. homines tribus virtutis mancipatos. Per vaccum que agros habitat auari. Per arietem duce gregis superbi. Per capram fetidam luxuriosi. Per turturem et colubas: significans boni: quod tam boni quam malii vocant ad fidem. Matth. xii. f. Simile est regnum celorum sagene tecum. Esa. ix. b. Omne pecus cedar congregabit tibi. Curtur soliuaga contemplari solitarii: Columba congregatim volans congregations religiosorum. Alterum geminum habet per cantu et simpliciter intueri: quod omnes religiosi in valle lacrymarum positi lugent non per suis terram: sed per totius mundi peccatas. Et beati qui sic lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Matth. v. a. Animalia dividuntur: quod inter malos semper sunt iurgia et discordia: quod rabi quilibet quod sunt est non potest esse unitas. j. Cor. i. a. Cum sit inter vos celus et terra: non carnalis estis. Dives autem non dividuntur: quod boni semper seruant unitatem in vinculo pacis. Act. iiij. f. Multitudinis credentium erat cor unum tecum. Volucres descendentes sunt demones: qui descendunt semper cadavera. i. in conscientias peccatorum. Sed abraham i. Christus abigit eos: dum ad penitentiam peccatores expedit. In futuro vero non abigeret: sed permittit demonibus eos dividere. Hier. viij. f. Proiecit dominus et reliquit generationem furoris sui. Et. j. eo. g. Erat morticinum ipsorum huius in cibis volucibus celum et bestias terrae: et non erit qui abigatur.

g Summe inquit nubi vacca tecum. Per vaccum humilis sub moraliter. lectio: Per capram penitentia: Per arietem fortitudo: Per turturem castitas: Per colubam charitas. Vacca triennis: quod humilia maior: i. equi et minor se subiicit. Capra trimis: primitio confessio: satisfactio. Aries trium annorum: quod fortis debemus esse ad iniurias: per turcas: perbera. Aria dividuntur: ut humilitas exhibeat suo supiori: i. his quod ad deum non in his quod non ad deum. In penitentia: ne quod nimis: vel ne quid minus fiat. Fortitudo non sit effrenata: sed discreta. Curtur et columba non dividuntur: quod castitas metus et corporis virtus exigit. Charitas ad deum et proximum: virtus necessaria est. Volucres sunt importunum cogitationes. Greg. In ipso oozonis sacrificio ingerunt se importunum cogitationes rapere vel violare cupientes: sed manu sancte discretionis debemus custodire quod fortis offerimus: ne maligni spiritus et peruersae cogitationes rapiant. Eccl. x. a. Musce morientes perdunt suavitatem vnguenti. **i** Scito prenoscens. Tria dicuntur hic que fuerunt in Christo per experientiam: et debent esse in nobis per imitationem. Peregrinatio: servitus: afflictio. Peregrinatus est Christus: primo de celo in terram descendens. Secundo de ciuitate extra portam crucem baulas. *

* Tertio de mundo

a Semen tuū : populus israel. **b** Affligerunt quādringentis annis. Sed nōne ioseph imperavit in egypto: Quid est ergo q̄ hic dicit: Affligerunt eos quadringentis annis: Et apostolus ad Gal. iij. c. dicit: q̄ lex data est post quadringentos et triginta annos. Sol. Notandum q̄ ab ista p̄missione vñq ad natūritate isaac fuerūt vñq anni: Et

a natūritate isaac vñq ad exitum de egypto fuerūt quadringentis qñq anni. Nos aut qñq anno reliquit moyes more sacre scripturæ: que nō curat minūtias numerorum: sed tñm limites. Et computat moyes a natūritate isaac. Stephanus dicit in Act. viij. c. et apls ad Gal. iij. c. totū cōprehendit ab ista p̄missione vñq ad exitū de egypto. Or autem hic dicit: Affligerunt eos quadringentis annis: sic legendum est: ut dicit Aug: vt hec determinatio: q̄

dringēt annis: referat ad hoc: Peregrinū erit. Et interponit: Affligerunt eos tē. Uel: Affligerunt eos quadringentis annis. I. quadringentis anni in afflictione complebunt a natūritate isaac. l. Affligerunt. Interlin. extranei. Quadringtonis annis. Interlin. Hiero. In afflictione quadrigentis anni cōpletebūt. e Generatiōne autē q̄ta. Septuagita dicit: q̄nta. Sed q̄ta generatiōne referat ad tribū sacerdotalē. Levi em̄ genuit caath: q̄ amrā: q̄ aaron: q̄ eleazar: qui cum aaron egressus est de egypto. Nec dicas generatiōnes psonas: s̄ successiones: ut tot sint generatiōnes: q̄tiens ibi legit genuit. Or Septuagita dicit: q̄nta: referat ad regiā tribum. Judas em̄ genuit phares: q̄ esrō: q̄ arā: q̄ aminadab: q̄ naas: q̄ salmon: qui cū patre egressus est de egypto. Scđm sacerdotalē tribū i quarta generatiōne: s̄m regiā i q̄nta rediit p̄plus de egypto: sicut dicit Blo. Dicis autē hīc generatiōne successio psonarū: nō psona: ut q̄tiens ponit genuit: tot sint generatiōnes. Ubi patet q̄ q̄neq̄ psona: q̄tiuo: generationes faciunt. f Complete sunt. Sed nōne digni erāt gehenna: Sic q̄ mltō forti amissioē terre. Preteca cū dicat Aug: q̄ est in mortali: nō est dignus: etiā pane quo vescit. Sol. Nō se quis: Iste meruit gehennā: q̄ quālibet minorē penā: Ut fornicatione meref̄ q̄s gehennē incendiū: nō tñ suspendiū. Aliq̄ dicunt q̄ etiam videt velle Aug: q̄ omnis qui est in mortali: indignus est omni bono: etiā vita ipsa. Sed certe nec adhuc se quis: Est indignus omni bono: q̄ est dignus omni malo. Fallacia cōsequēt. Tñ aliq̄ dicit: q̄ amorē digni erant amissioē terre s̄m merita sua. Sz q̄d hīc intelligit sic: Nōdū volebat eos expelli a terra sua: expectāt eos ad p̄nitentiā. Cōplete sunt: Interlin. ut iā debeat amittere terrā suaz.

g Cineos tē. Decē gentes numerat hic: q̄s p̄mittit dñs se daturū semini abrē. Cinei sunt posteri ietro/socri moysi: q̄ fuerūt federati filiis isrl: nō subditū. b Ceneceos: idē sunt p̄pli: q̄ et horrei: q̄s occiderūt filiū esau. i Cethmo-neos: idē qd̄ euēt: vñus p̄pls de septē. k Raphaim: gigantes: quoꝝ terrā obtinuerūt filii loth: moab et amon. Un et terra eoz terra gigantū dicit.

Doraliter.

* Tertio de mundo ad celū rediens. Luc. xix. b. Homo quidā nobilis abiit in regionē longinquā: accipere sibi regnū et reuerti: Et nos similiter debemus peregrinari hic: triplū cit. Primo p̄ humilitatē: Secundo: per p̄nitentiā: Et sic tertio peregrinabimur cū ipso in celū. Qui nō h̄z p̄mā et secū-

dā peregrinatiōes: nō habebit tertia. In culū signū dñs post resurrectionē et peregrinū apparuit: et in forma peregrini. q. d. solis peregrini apparebo in glā. Uis audire de p̄ma peregrinatiōe: q̄ sine illa nō habeat tertia. Matth. xvii. a. Amē dico vobis: nō s̄p̄t fueritis et efficiamini sicut paruuli: nō intrabit̄ i regnū celoꝝ. Audi et de secūda:

Monne oportuit pati christū: t̄ sic itare glo 25. q. 7. c. si de riā suaz: Luc. viii. d.

Stultus est q̄ p̄ altā viā vult ascendere in celū Al. nō habet q̄ christus ascēdit: quia macnum. nemo ascēdit i celū ni Job. 3. b

si q̄ descendit de celo: filii hois: caput. l. cū corpe. Itē seruit̄ leo

suit et laboris afflictio. Isa. xlvi. d. Seruire me fecisti in p̄ctis vestris: et p̄būstis mihi labore i iniqtatib̄ vestris. Et nos debem⁹ adiuicē seruire. Gal.

v. b. Per charitatem 32. q. 4. c. dicit spūs seruite iūicē. Itē sara et ea. q. 9. affligerere nos debem⁹: 1. in p̄n. et. c. q̄s q̄ dñs libat afflictos. 7. c. tñ valer. et Ero. iij. b. Tidi affli 56. v. c. bisima

ctionē p̄pli mei i egypto: et sc̄ies dolorē q̄ descendit ut liberē ei. eū. Ad hec tria iūitat nos dñs Matth. xvi. d. Si q̄ vult venire post me: abneget semetipsū. Ecce peregrinatio magna qdē: q̄ hō exit a suis possessionib̄: a suis parentibus: a leipo: Et tollat crucē suā. Ecce fuit: Et sequāt me Ecce afflictio. Peregrini reuerten̄ ad patriā. Hier. xxx. a. Lōuerā eos ad terrā quā dedi p̄ib̄ eoz: et possidebūt eā. Seruit̄ libertate habebunt. Ro. viij. d. Ipla creatura liberabis a seruitute corruptiōis: in libertatē ḡli filiorū dei. Afflicti delittias s̄c̄ie: nōt. Hier. xxix. a. Populū q̄ remāserat gladio: vadet ad re: quiē suā isrl. Isa. li. g. Ecce tuli de manu tua calicē soporis: fundū calicē idignatiōis meq̄: nō adiūcias vt bibas illū ultra. Hūs calicē h̄z i manu sua: i cuius fundo sūt feces: supius vinū clarū: et merū: in medio mirū. Feces sūt p̄genē dānatorū: ubi nihil est vini. i. gaudiū. Vīnū merū: locūditas bōz: ubi nihil est feci. i. tristicie vī dolorū. Mīrū: gaudiū p̄sens: qd̄ multis amaritudinib̄ est resp̄sū: q̄ dñs modo potat: Sz i fine portabit infusoꝝ et supmo. P̄s. Lalix i manu dñi vīni meri plenus 74.

mixto tē. vñq: bibet omnes p̄ctores terre. c Egredient̄ cū multa substantia: i. cū mltitudine bonorū operū. Bonū em̄ opera sunt diuitie qbus redimimur a penis. p̄ peccatis debūt. P̄rouer. xii. b. Redēptio viri p̄p̄rie diuitie. Ju sti pauges ingrediunt̄ s̄ diuities egrediunt̄. Eccl. v. d. Misericordia p̄r̄sūt̄ iūritas: quō venit: sic reuerteſ̄ paup. d Tu aut̄ ibis ad p̄ies tuos: liberādos a limbo iserni. e Generatiōne autē q̄ta reuerteſ̄ huc. Prīa generatiōne nāt̄: secūda: culpē: tertia: ḡrē: q̄ta: gloriē. In hac reuertemur ad patriā: a q̄ inō p̄geminamur. i. Cor. v. b. Dū sum⁹ i h̄ corpe. peregrinamur a dño. Uel: prīa generatiōne cogitatiōis: secūda: locutiōis: tertia opis: q̄ta: p̄seuerantie: q̄ sola coronat. j. Cor. ix. d. Oēs q̄ i stadio sūt: oēs qdē currūt: s̄ vñ accipit brauiū. l. p̄seuerās. i. Timoth. ii. a. Nō coronabīs nisi q̄ legitime certauerit. Matth. x. c. Qui p̄seuerauerit vñq i fine h̄ salu⁹ erit. Uel: p̄ma generatiōne sine p̄ze et sine m̄re: adā. Secunda de p̄ze sine m̄re: euā. Tertia de p̄ze et m̄re: abel. Cain: h̄d̄ tres perierūt. Venit q̄ta de m̄re sine p̄ze: christus: q̄ alias repauit. Et hoc est: Quarta generatiōne reuerten̄ huc.

T̄ Ecce sarai vīror abre tē. **E**xposit. L. a. XVI. In gredere ad acillā meā. Sz nōne lamech repensus ē: q̄ p̄mo diuīt carnē suā i duas: multo fortius abzam

Libri

forte abra debuit reprehendi: qd post illi reprehensione idem fecit. Sz dicim qd lamech hoc fecit ex libidine et propria auctoritate: abra vero pro amore plis et diuina dispensatione. Rabanus autem tripliciter excusat abra de coitu isto: per legem nodum promulgatam de genio: per iterationem abris de ple habenda: per voluntatem vrorum. a Scipia et ceteris. Interlin.

Al. liberorum.
Al. tacetemus.

Al. taceperat.

B

Al. sibi suo.

Al. non habitaque

23. q. 4. c. qn. et
c. si ecclesia. et
32. q. 4. c. recur
rat.

C

*Liberus ante
matutinam
In profunda
nocte*

mibi adoptando.

b Cōtra me. Hoc

dicē nū qd abra psecref

sarai: s qd dissimilabat

factū agar/ ac si nesci-

ret. c D̄spectui me h̄z. Interlin. qd

de herede psumens.

d Affligete. Utru

verbis an verberib⁹/

incertum est. e In

vila sur in deserto.

Interlin. Cōsequētēgy

ptia in via sur/ que p

beremū ducit ad egyptum.

f A facie dñm mee sarai ego

fugio. Mirū est qd

no dixit/ yetule illius.

g Abuplicans

z̄c. Interlin. Ex per-

sona dei loquit̄ agel⁹.

h Vocabis z̄c.

In veteri testamento

iuenis q̄tuo psonas

qbus an nativitatē i/

positū ē nomē a dño:

Hismael hic:

Isaac. i. xvij. b.

Sanson. Judicij. xij.

a fm aliam litterā.

Josias. iiij. Re. xiij. a.

Qd autem legitur Esa.

xlv. a. Christo meo

cyro cui apphēdi der

terā z̄c. Ubi videt dñs iposuisse nomē ipsi cyro nōdū nato.

Dicim qd nō imposuit ei nomē: qd nō dixit: Vocabis cyr⁹:

vel cyrus erit nomē eius sed tm qd futurū erat p̄dixit. Si

militer balaā Mu. xxiiij. c. p̄phetauit de beata virgine: ap-

pellando eā quodā nomine: qd interpretatur stella maris: si

cūt hoc nomē maria. In nouo testamento duos iuenis qb⁹

positū est nomē a dño! Jōnes baptista: Luc. i. a. et Ie-

sus. Eo. c. Sed nonne Esa. viij. c. impositū est christo et aliis

nomē: vbi dicit: Et vocabitur nomē ei⁹ emanuel: i

l Dic erit serus homo: U. rusticus fm alios. Hiero⁹. In he-

breo habet phara: qd interpretat̄ onager: significat semen

eius habitaturū in deserto. i. sarracenos vagos / incerti se-

dibus: qd omnes gentes quibus desertū ex latere fungit in-

cursantes/ impugnant ab omnib⁹. k Abhanus eius cō-

tra omnes. Hoc nō in ipso sed in suis posteris completū

est. l Et erigōe. i. p̄ fratre: qd nō ipse/ s cedar fil⁹ ei⁹

fecisse legit. m Fratrū suoy. Inflī. qd de semine abre.

n Figet tabernaculū. Inflī. militabit. o Vidisti

me. Inflī. ppit⁹ fusti. p Posteriora. Forte angel⁹

q loquebas ei apparuit i forma hūana: cui⁹ posteriora vidit.

q Ostōp̄ vo z̄c. In

r Expositio Ca. XVII.

p Hoc capitulo continetur mutatio nominis abra et sa-

rai: et pactum circumcisōis. r Ego deus: qui

possim humiliare et exaltare. t Ambula coram me.

Proverb. iiiij. d. Cias que a dextris sunt nouit dñs: per-

versē vo sunt que sūt a sinistri. Ambula coram me: fm

placitum meū. v Esto pfect⁹. Interlin. vt non timore*z̄*

z̄ amore seruias. x Donaqz fed⁹. Inflī. pmissionē.

g Ecclidit abram

Geneseos

q Dostōp̄ vo z̄c. Abrā accedēs ad cēterariū ānor: rece Allegorice et pmissionē de habendo filio. s. Isaac: et mutationē noīs. In moraliter. q sigā qd hō accedēs ad pfectiōnē morū: recipit pmissionē de habendo risu ēternō: et mutationē noīs et dilatationē. t̄i iacob trāsito iaboch/qd iterptā puluis v̄lucta: vocat isrl.

Osee. i. d. Et erit i lo

coybi diceſ eis: n̄ pp̄ls

me vos: diceſ eis filij

dei viuēt̄. Ecce mura

tio noīs. Primo em

nō pp̄ls: mō filij dicū

tur dei. r Dñs. Dic

notas pfectus in gra-

tia. s Ego deus:

Ecce stat⁹ incipiētū:

Ambula: pfectum.

Esto pfect⁹; p-

fecto. D̄ i terptā

videns. Hic igit̄ duo

consideranda sūt que

dicit: Ego de⁹ om

nipotens. Corā vi-

dente erubescim⁹ pec-

care: Coram poten-

te timemus. Pudo-

rem igit̄ et timorē no-

bis incurit: cū dicit:

Ego sū de⁹ oipotēs.

Eccj. xv. d. Fori⁹ po-

tētia: et vidēs oēs sine

intermissione: Oculi

dñi ad timentes eum.

Pudor igit̄ videntis:

et timor̄ potentis nos

reuocent a peccato.

Quia vō declinare a

malo non sufficit nisi

fiat bonum: subditur:

t Ambula corā:

i. fm beneplacitum

meum. Dicb. vij. c.

Indicabo tibi homo

quid sit bonū: et qd requirat dñs a te: vt iōḡ facere iudiciū et

diligere misericordiā: et sollicitum ambulare coram deo tuo.

Boetius in consolatiōne ph̄ie: Magna est nobis necessitas

bene agendi: si dissimulare non volumus: quia cuncta agim⁹

ante oculos iudicis cuncta cernentis. x D̄ponamqz fe-

dus. Hic promittit deus pater omnibus fidelibus dare. s.

filium suum in fedus pacis et recōciliatiōis. Esa. xl. c. De-

di te in fedus populi mei. Fili⁹ dicitur fedus inter nos et pa-

trem: quia mediusr: vnde mediator dei et hominū est et dicit:

j. Timoth. q. d. Item fedoris signū in altū ponit: et ipse in

alto suspensus est: inter celum et terram: vt irā patris in se re-

ciperet: opponens se pro nobis. D. In me transferunt irę p̄s. 87.

tuę z̄c. Sap. xvij. c. ēmotio in heremo facta est multitudi-

nis: sed non diu permanit ira tua: Properans em̄ homo si-

ne querela dep̄carī pro populis: seruitutis suę scutū oppo-

nens et orationē: et per incensū dep̄cationem allegans: re-

stitit irę tuę: et finem imposuit necessitati. Ita fecit christus:

sicut facit mater: qn̄ pater vult filij verberare: sub pallio suo

pregit eu. Esa. xl. a. Sub vmbra manus sue protexit me.

Manus patris/filij: qd pater per filium operat. Umbra ma-

nus/caro christi: cuius fossis abscondi perutile est. Esa. q. c.

Ingredere i petrā: et abscondere i fossa humo a facie timoris

dñi. Umbra illa est sana qd est in fossis terre: et ideo desiderat

spōla Cant. q. a. Sub vmbra illi⁹ quā desiderabā sedi: ne ter-

ror irę tue terret me. Arbor em̄ estū p̄tinet i se: et pregit se-

dentes sub se. Exo. xxxij. d. Protegā te dextera mea donec

transeā: tollā manū meā: et videbis posteriora mea. i. fidē in

carnatiōis habeb: Et ego p̄tegā te dextera mea. i. filio meo.

* Multiplicabo z̄c.

B

A

b Cecidit abram. Simile Daniel. r.b. Boni cadunt in facie humiliando se in conspectu dei videntes ubi cadunt: in quo discreno. Phl. iii. c. In anteriora se extendentes / posteriorum oblitii. Mali cadunt retro / non videntes ubi cadunt.

Ecc. xix. d. Est quod nequiter se humiliat. De quo casu. i. xlvi. c. Fiat van coluber in via: cerasites in semita mordens vngulas eq

i. co. 6. vi. cadat ascensor eius retro. **c** Ego sum. Interlin. immutabiliter. **d** Et pactum meum tecum. q. d. sicut ego sum immutabilis: ita et pactum meum tecum immutabile erit.

Ecc. 44. c. Bo. 4. c. Nec ultra vocabitur. Dicunt hebrei quod deus ex nomine suo quod apud illos tetragrammaton est: he littera abra et sare addiderit. Dicebatur autem abram: quod est pater excelsus: postea dictus est abra/ qd est pater multarum: nam gentium in nomine non habetur: sed sub audit. Nec mirandum quod cum apud grecos et nos. a. Ira videatur addita: apud hebreos hebra addita dicatur: idioma enim hebreorum lingue: he consuevit scribere z. a. legere: sicut e contrario he pronunciare. a. scribere. **f** Regesque: dauid iechias et alii bene se et subditos regentes. **g** Pactum circumcisio nisi. f. **h** Sedere sempiterno. Non quod circumcisio sempiterna fuerit et in perpetuum obseruanda: sed figuratum per circumcisionem sempiternam est. mundicia cordis. **i** Deus tuus: voluntate quod sum potestate. **k** Possessione eternam. Interlin. quod aliqd eternum per ea figurat. Ut eternus. i. in hoc seculo habenda. Possessione eternam. Aug. Scriptura vocat eternum: cuius finis non constituit: aut quod non ita sit: ut deinceps non sit faciendum. i. quod ita sit quod iterum sit agendum: quantum pertinet ad agentem: sicut celebratio missae et huiusmodi: quod ita sit: ut semper sit facienda tempore suo. Dicitur etiam eternum quod sine caret et principio: et quod cum seculo durat: quantum pertinet ad curiam vel potestatem facientis. **u** : Seruiet eternum: qui paruo nesciet vitam. **l** Circumcidetur. Vodo exponit pactum. Blo. Strab. Tribus de causis hoc precepitur abra. Primo: vt per obedientiam mandati placeat: per cuius purificationem ad amplericatur. Secundo: vt hoc signo a ceteri nationibz discernere. Tertio: vt in eo membro circumcisus quo libido solet dominari: castitatem sibi seruandam et ipsu dicitiā recidendam cognosceret. Tercio propter remedium originalis peccati: et mysterium: vt sicut in carne: sic in corde fiat in baptismate: et penitentia: et in generali resurrectione plenissime. Et si hic in circumcisione nomine nouum ipossum est abra et sare: sic hebrei in circuncisiō sp. iponunt nostra pueri: et nos in baptismate.

Doralit. * a Multiplicabo te. Namis subito multiplicata est ecclesia: Et timendum est quod vitius: Multiplicatio enim temporalium: ut dicit: innuit diminutionem spiritualium. Esa. ix. a. Multiplicasti gentes: non magnificasti leticiam. Et dicit Berini super hoc: Vere non magnificasti leticiam: cum nihil minus appareat decessisse meriti quam muneri accessisse. **b** Lecidit. Audita promissione multiplicationis: humiliat abram: quod gratias agens deo: a quo omnia recognoscit. Ecc. i. b. Ad locum unde exireunt flumina revertuntur: ut iterum fluant. Et quia se humiliauit abram in promissio: ampliatur et confirmatur promissio. Unde subditur: **c** Ego sum et pactum meum tecum. q. d. sicut ego sum immutabilis: sic promissio tibi facta. Unde super illud: Resperit deus humilitatem ancille sue: dicit Berini. Quo merito queris: quia

mentem eius meritum non occupabat humanum: quo minus influeret dei gratiae plenitudo. Invenerit gratia vas vacuum: et affluenter intravit. Etiam phariseus vacuus recessit: quia plenitudinem simulauit: Publicanus vero qui se exinanire et vas vacuum exhibere curauit: gratiam retulit amplio rem: Luc. xviii. c.

d Pactum meum.

Dominus inquit pactum cum prelato: aliter non posset fieri pater multarum gentium. i. Cor. 32. q. 4. c. recurvat. Gratia dei sum id quod sum. De hoc patre. Esa. xxv. f. Cito cabo eliam seruus meum: filius helichus: et induam eum tunica tua. i. potestate prelationis. Eliachim enim interpretatur dei mei resurrectio: et prelatus debet resuscitare animas morientes.

25. q. 1. c. ideo: .q. ita ergo.

e Nec ultra vocabitur. Non vult dominus ut prelatus

attendant gradum suę dignitatis et vocari se velit abraham. i. pater excelsus: immo seruus seruorum: ut omnibus seruat. i. Cor. ix. c. Cum esset liber ex omnibus: omnium me seruum feci. Et christus qui erat pater excelsus: factus est seruus: qui cum in forma dei esset: exinanuit semetipsum: formam serui accipiens: Phl. ii. a.

f Circumcidetur. In carnali circumcisione spiritualis nobis indicatur. Indicatur in presenti: et prefiguratur futura: quando omnis corruptio abscedetur a nobis: q. s. mortale hoc induet immortalitatem recte. i. Cor. xv. 5.

In presenti etiam nobis duplex circumcisione pretenditur: mentis et carnis. i. interiorum et exteriorum: que ministerio corporis sunt. Et hec duplex circumcisione nota est Ezech. xlvi. b. ubi dicitur: Sufficiant vobis scelerata domus ista: quod inducitis filios alienos incircumcisos carne et corde. i. cogitatione et opere in sanctuarium domini. Hic arguitur qui malis dat beneficia ecclesiastica. Debet autem circumcidere lingua: ne loquatur falsa vel ociosa. Pes: ne currat ad illicita. manus: ne accipiat libenter munera: et ne perpetret mala. Duris: ne audiat sanguinem. i. detractionem. Oculis: ne videat vanitatem. Esa. xxxvii. b. Quis ex vobis habitabit cum ardoribus semperiternis. i. in gloria: ubi omnes charitate ardebitur. Et cum vellet dicere: circumcisione: dixit in modum circumcisiononis. Qui ambulat in iusticiis: Ecce pedum circumcisione: Qui loquuntur veritate: Ecce lingue: Qui proiecunt avariciam ex calunia: et excutit manus suas ab omni inimicitate: Ecce manus: Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem: Ecce aurum: Et claudit oculos suos ne videat malum: Ecce oculorum. Malum autem dico omne illicitum. Greg. Non licet intueri quod non licet corcupisci. Dominus duobus modis circumcidit nos: baptismo: et immisso tribulatione: ut bene purgeat sanies vulneris nostri: quo futurum vulnerati in adam.

g Omne masculinum recte. Masculi. i. boni: siue opera bona: iubentur circumcidere: de feminis non iubef. i. de malis: Mala enim non circumcidit: sed penitus debent abscondi. Unus de alia rege iudee legitur iij. Regl. xv. b. quod abstulit omnes effeminatos de terra. Non sic pharao: sed mares proiecit et abscondit: et feminas reseruat: Ero. i. c. Hec est circumcisione diaboli. In circumcisione domini: boni circumciduntur. i. purgantur. Malach. iij. b. Sedebit confitans et emundans argentum: et purgabit filios leui. i. bonos: qui addiderunt fidei opera bona. Ioh. xv. a. Omnes palmitem in me non ferentem fructum: tolleret eum: et omnem qui fert fructum purgabit eum: ut plus fructum afferat. Non enim est opus nostrum tam bonum: quin purgariote indigeat: Omnes enim iusticie nre: quod pannus menstruate: Esa. Ix. c. *

* Greg. Bonus

Libri

C **M**asculus cuius præputij caro **z̄c**. Omnis homo de stirpe vestra aut circuncidet: aut devobis expellet. **M**asculus cuius **h̄putij caro**. **I**sidor. Querit quod pueri icr/ cūsi: qui pactū dei irrū nō fecerunt: sed q̄ eos circuncidere neglexerunt: perire debeat: Sed q̄ pactū dei nō s̄m opus/ sed s̄m originē in pri/ mo homine irrū se/ cerunt: in quo omnes exordio/ peccauerunt. **M**asculus/ em̄ omnes non prie/ sed originaliter pecca/ tū. **D**e cōde. **d**is. 4. **c.** q̄s aut. et. c. **c.** q̄s aut. et. c. **s**haba/ nes qui p̄ regeneratio/ nē nō liberant. **H**iero/ nym. Querit solet: q̄/ modo fgm̄ saluabā/ tur: que nō circuncide/ ban: Fide. s. et hosti/ arum oblatione: sicut ante circuncisionē viri sancti mundabantur. **A**ct. xv. b. Fide puri/ ficans cōda eorum. **D**icitū fecit. i. re/ us est pactū irritū factū/ per adā: **R**e dico oī/ ginalis p̄tū. **E**z̄s

Sarā: et bñdicā ei. **H**iero. Errāt q̄ putāt p̄mū sarā p̄vnu/ r. scriptā fuisse: et postea additū eē alterū. r. Et qz. r. apō grē/ cos cētū significat: multas sup hoc noīe suspicāt iepitas: cū/ et vtcūq̄ velint vocabulū cōmutatiū nō grēcā sed hebraicā/ debet habere ratione: hebrēn em̄ est. Nemo em̄ altera lin/ gua quēlibet vocans: etymologiā sumit vocabulū ex altera. Sarai ergo p̄mū vocata est: per schin/ res /oth. Sublata ḡ/ soth: addita est. he. littera/ q̄ p̄ legif: et vocata est sara: An/ tea em̄ dicebat princeps mea: q̄slī vnius familię mater: po/ stea absolute princeps omnī. s. gentium princeps futura. Quidā pessime suspicāt eam prius leprā fuisse vocatam: et/ postea principem: cum leprā sarat dicat: qd̄ in nostra lingua/ videb̄ habere aliquā similitudinē: s̄ in hebrēo penitus est di/ uersa: Scrib̄ em̄ per saen et eyn et res et tau: quē d̄ a tribus/ superioribus. i. schin/ res /he quibus scrib̄ sara manifeste di/ stat. **F**ecidit abraā z̄c. **H**iero. Post paululū sequi/ tur: Et vocabis nomē eius isaac: qui risus interpreta/ tur: de risu abraē nō de risu sare: Postq̄ em̄ ex risu abraēvo/ catus est filius eius isaac: legit sara risisse. **G** R̄sit in cor/ de. Interlini. Gauis est: vñ filius eius isaac risus vocatur. **B**utiasne. Interlini. Applaudēdo dīc̄ si disceptādo. Ro/ liq. d. Nec p̄sideravit corp̄ suū emortuū: cū lā esset cētū an/ noīz et emortuā vulnū sare. **H**isimael. Per hisimaele iu/ dale p̄p̄s designat: p̄ q̄ antiq̄ p̄ies rogauerūt: ne penit̄ ex/ cēcaref. **N** Super hisimael. **H**iero. Scindū q̄ q̄tu/ or i veteri testamēto suis noīb̄ apte aīq̄ nascerēt vocati sūt:

Hisimael. **S**. xvi. c. **L**ege sc̄pturali: b̄ dīc. Quia i Ju/ Isaac: vt hic. **S**anson. **J**udic. xiiij. a. **O** Bñdicā ei: et augebo z̄c. • **H**isimael bñdicāt bñdictiōe sinistre: isaac bñdictiōe dextre: si/ cut. i. xxiij. d. legit q̄ isaac bñdirit iacob: Det tibi dē de ro/ re celi. i. spūaliū abūdātiā: et de pinguedie frē. i. spūaliū affluē/ tiā. **E**sau p̄ dī: Det tibi dē de pinguedie frē: quā p̄ncipalit̄/ affectabat. Ad isaac: **L**ostitū pactū meū z̄c. Pactū/ ho dñi cū isaac: p̄p̄o. s. fideli: quē m̄f ecclia q̄ fidē et baptisimū/ generauit. **In** fēd̄ sēp̄fnū: q̄ etnē vītē possesso ei/ soli p̄mittit: q̄ cū capite suo christo regnū celi sp̄ possidebit.

Dividit. * **G**reg. Bona nostra nō sunt pure bona: sed mala nostra sūt/ pure mala. Sed quid est: q̄ carnalis circuncisio i instrumento/ generationis carnalis fieri iubet: nisi q̄ et instrumento spūa/ lis generationis circuncisione idiget: h̄ est lingua. Proverb.

Geneseos

xviij. d. Mors et vita i manib̄ lingue. Et dīc Hēru. Si sola/ vita esset i lingua: nō esset circuncisio facienda: si sola mors nō/ circuncisio op̄ esset: b̄ abscessio. De hac circuncisio dīc Ecce/ xxij. d. Quis dabit ori meo custodiā: et sup labia mea signa/ culū certū: Et dīctūs Hēru. H̄i signaculū certū: vt nec v/ talē edificationē clau/ sura damnet eterna: nec rursus lethalis p/ nicipes liberum sortia/ tur egressum. **A**lt. tnam. sit in signum. **E**ritq̄ in nationes: et re/ ges pploꝝ orient̄ ex eo. Cē/ s̄ cedit abraā i facie: et risit in/ b̄ corde suo: dīces: **P**otualne/ cētenario nascet filiū: et sara/ nonagenaria pariet: **D**ixit/ q̄ ad deuz: Ultimā hismael/ viuat corā te. Et ait dē ad/ abraā: Sarayor tua pariet/ k̄ tibi filium: vōcabilq̄ nomē/ el̄ isaac. Et cōstituā pāctum/ m̄ meū illi in fēdū sempiter/ nū: et semini eī post eū. Sū/ e per hismael q̄ exaudiui te: o Ecce bēnedicā ei: et augebo/ et multiplicabo eum valde.

Reg. q̄. c. helias palliū suū reliqt heliso. Palliū christi tri/ bulatio et angustia. Palliū circūdat: et christ̄ dīc: Tribulatio/ et angustia inuenierūt me. Aplicemus igitur nobis hoc pal/ lium et ornemur eo. **H**iere. xxi. a. Tympanis tuis ornabe/ ris. i. mortificatione carnis. **b** Infans octo dierum. Qui sint isti octo dies: moraliter ostendit. q̄. **P**ef. j. b. vbi enu/ merant octo virtutes: que se habēt ad spiritualem circumci/ sionē omnino: sicut octo dies ad carnalem. Prima est fides: Et fide nascimur spiritualiter et viuimus: **J**uxta illud Aba/ cuk. q̄. a. **J**ust̄ ex fide sua viuet. **J**oh. ii. a. **M**isi q̄s renat̄/ fuerit ex aq̄ et spū. i. fide: q̄ daf̄ in aq̄ baptisimi a spūctō. Se/ cūda est virt̄. i. strenuitas opis: q̄ bñ sequit̄ fidē: q̄ fides sine/ opib̄ mortua est: **J**aco. q̄. d. **S** q̄ nō q̄cūq̄ opa sūt vita fi/ dei: s̄ tm̄ illa q̄ discrete facta st̄: recte tertio ponit scia tāq̄ ter/ tia dies: **S**ic eis op̄ vita est fidet: ita discretio est vita opis. Quarta dies est abstinentia: q̄ quā declinat malū: Et ita i his/ q̄tuor pfecta iusticia mōstrat. Quinta dies est patiētia: q̄ si de/ clinari nō pōt malū: q̄nimit sustineat. Sexta ē pietas: q̄ hō/ nō solū malis aliorū cōpatit: s̄ etiā illis bona sua cōmunicat. Et rect̄ est ordo: Ulri em̄ euāgelici nō solū mala sustinet a/ malis: s̄ illis bñfaciūt. **M**arth̄. v. g. Bñfacite his q̄ oderūt/ vos. Sed quia multi etiā mala patienter sustineant: et bona/ sua libenter cōmunicent: tñ aliquā turbant: Et ideo recte se/ ptimo ponitur fraternitas amōz: q̄s septima dies: quo par/ cū hominibus seruatur. Octaua dies charitas: in qua om/ nino circumcidetur puer: omnia propter deū abiēcens: **E**ba/ ritas em̄ nō querit que sua sunt. His octo diebus: octo effe/ ctus spiritualis circumcisōis respondent. Primus est con/ temptus diuītarum. Secūdus: fuga dignitatum. Tertiū: / erga carnales non affici. Quartus: contumelias non time/ re. Quintū: iniurias tolerare. Sextus: dolores et angustias/ corporales cū gaudio sustineat. Septimus: nō horzere mor/ tem. Octauus: non timere ignominia. **H**os effectus ponit/ Aug. in quadam auctoritate de doctrina christiana: loquēs/ de christo. Satellites voluptatum: diuītias permitiose ip̄li/ appetebāt: Paup̄ esse voluit. Honoribus et imperijs inbia/ bant: Rex fieri noluit. Carnales filios suos magnū bonum/ putabant: Tale coniugium prolemq̄ cōtempsit. Cōtume/ lias sup abyssum horrebāt: Om̄e genus p̄tumeliaz sustinuit. Injurias eē intolerabiles arbitrabānt: Quę maior iniuria q̄s/ iustū inocētēq̄ dānari. Dolores corporis execrābat: Flagella/ tus atq̄ cruciat̄ est. Mori metuebānt: Morte multat̄ est. Ignominiosissimū gen̄ morti putabāt crucē: Crucifix̄ est.

a Ascendit deus ab abraā. i. discedēs ab eo ascendit.
P. 63. Census iste notat q̄ q̄to magis homo diuina p̄scrutat in
corde suo: tanto magis incōprehensibilem se ostendit deus.

b Accedit hō ad cor altū r̄c. Hoc aut̄ q̄ abraā omes ver-
naculos circūcidit: significat q̄ null⁹ excludit a spirituali cir-
cūdione: nisi ip̄e sp̄o

tane⁹ se excludat: Nō

em̄ psonarū acceptor

est deus r̄c. Act. x.e.

b Ternaclos do-

mus suę. Ternacu-

lus dicitur domi nu-

tritus: Emp̄ticius in

p̄pia plona emptus:

D Originari⁹ qui nunc

El. t̄d. seru⁹ glebe dic̄t. s. co-

lonus. c Statim

in ipso die. Inlin.

q̄ obedientia complē

da est sine mora.

Expos. Læ. XVIII.

D Apparuit

Mant ei dñs.

Breg⁹. Pro-

babile ē eos sumpsis-

se corpora ab aere / ex

q̄ comedēr̄. Joseph⁹

dicit tres angelos mis-

sos in specie humana/

vt vñū nūciaret abraç

de filio habendo: duo

subuerterent sodomā.

Eusebius ait: primo

omniū prophetarum

abraç verbū dei cum

in figura apparuisset

humana / vocationē

gentium pollicetur: et

sic apparuit ei filius

quem adorauit. Sed

quia nūc̄ legitur pa-

tre apparuisse i subie-

cta creatura: Dicit q̄

angeli apparuerūt in

designatiōe duorum

pr̄conū. s. heliē t̄ io-

hannis baptistē: quo-

rū vñus p̄uenit pri-

mum aduentū: alter

p̄ueniet secūdū: Si

ue i designatiōe moy-

si t̄ heliē: qui cum eo

apparuerunt in trans-

figuratione: Matth.

xvij. a. Musq̄ t̄ legi-

tur plene filius appa-

ruisse in forma huma-

na ante incarnationē.

Ideo q̄ dīc Eusebi⁹: intelligim⁹ sic: Fili⁹ appa-riuit i huma-

na forma. i. angelus / q̄ figurabat filius / in carne humana

apariturus: t̄ illū adorauit abraā dulia / vt dicunt quidā: sed

verius est q̄ latria: q̄ nō ipsum angelū: sed filiū in ipso ado-

rauit: sicut innuit quidā Blo. e Cucurrit. Interlin. stu-

dio hospitalitatē: hoc i exemplū relinques nobis. Heb. xij.

a. Hospitalitatē nolite obliuisci: per hanc em̄ quidā placue-

runt deo / angelis in hospitio recepti. f Adorauit r̄c.

Interlin. vñū / qui tres vidit. g Dñe si inueni r̄c. In-

terlin. Dñe in angelis sentiens / māvult dño loqui q̄ angelis.

b In oculis tuis r̄c. in beneplacito tuo. i Ne tran-

seas seruū tuū. i. ne transitorie fruare visione tui. k Af-

feram pauxillū. Ad hospitalitatē officia revertit: que an-
gelis exhiberi possunt / cum ex elementis corpoream formā
assumūt: qđ abraam intelligens / deitate in vnitate adorabat:
et dispēsatio angelicē in forma vissibili ministrabat. l Gd/
circo r̄c. vt hēc officia vobis exhiberē. m Sac̄t locu-

tus es: ne charitātē

viderēt vitare officia.

n Festinavit: ne se

nex tepide ministrare

videret. o Ad sa-

rā: vt mulier infidelis

q̄ virū fidelem salve-

tur. p Sara. Isi-

dorus. Satum conti-

net modū / dīmidū.

q Tenerimuz. i.

nouellū. r Qu se

stinauit. O rigenes.

Senex currit: sara ac-

celerat: puer festina-

vit: nullus piger inue-

nitur in domo sapien-

tis. s In taber-

naculo. Interlin.

q̄ nō est mulieris in

publicum prodire.

t Tempore isto. i.

anno reuoluto / in eo-

dē die. v Quo au-

to sara risit. Au-

gustin⁹. Arguit sara

q̄ risit / t̄ nō abraā / cū

similiter riserit: quia il-

lius risus admiratio-

nis fuit: huius dubita-

tiōis: quod dījudicare

potuit: q̄ corda nouit.

Negat sara se misse-

cū deum nō possit la-

tere: s̄ forte homines

putabat: Abraā vero

deū intelligebat: s̄ hu-

manitatis officia ex/

hibendo / que tm̄ infir-

me carni necessaria s̄:

mirum est: nisi hoies

pus arbitrat⁹ est: s̄ in

quib⁹ deū loqui intel-

ligeret: qbusdā signis

divine maiestatis ap-

parentib⁹: sic in hoib⁹

deum apparuisse lepe-

sc̄ptura testat: s̄ po-

stea āgulos fuisse cog-

nouerūt. x Sara

risit: q̄ nōdū fidē ad-

hibuit. y Desierat

sare: qb⁹ deficienctib⁹

mulier desierat parere: vt cōmendetur miraculum s̄ sterilis

pariat. z Mūliebria. i. mēstrua. a Quē risit oc-

culte r̄c. disceptādo de oraculo. b Mōlīc̄ cōsenui.

Naturalem cōsequit rationē. c Mū ve paritura sumi-

an us. Quasi q̄re pl̄ acquireuit nature q̄ diuine potentie:

d Juxta pdictū. q.d. sicut dixi/fiet. e Tuta comi-

te. Anthropopathos ē. f Dñs aut̄ r̄c. Adhuc fēmi-

neam incredulitatem increpat. g Contra sodomā r̄c.

Quia cū abraam tractauerāt de futura misericordia: iā con-

tra sodomā iudicium intentāt. h Et abraam simul

gradiēbatur: euentū futuro: um ignorans. Sed dñs sicut

vult pios sc̄re p̄mia iusto x: sic nō ignorare supplicia ipior.

Cū futurus sit

Libri

a Cum futurus sit in gente tē. Nō solum p̄m̄ia sed etiā obediētū iusticiē filioꝝ eius pm̄isit deus abraꝝ: vt circa eos etiā pm̄issa cōpleteant. **b** Scio em̄ tē. quasi ideo notifico ei iudicia mea; vt se q̄cib⁹ suis nota faciat. **c** Et custodiāt: eo fine: **d** Cū dñi: p̄cepta. **e** Clamor sodomoꝝ. Evidētia publicati flagit⁹: q̄ accusatore n̄ eger.

Sodomitarum: vt hic: Clamor sodomorum tē.

f Homicidaz. **g** Alij. b. Vox sanguinis fratris tui tē.

h Oppressor. Exo. ii. d. Ascendit clamor eorū ad dominū tē.

i Detentor mercedis mercenariorum. Eccl. xxxiiij. d. Qui effudit sanguine et q̄ fraudē facit mercenarioſ fr̄s st.

Quattuor peccata quorū clamor peruenit ad deum.

Clamor sodomoꝝ. Aug. Si hēc verba nō dubitantis sed irascentis et minantis accipiamus: nulla q̄stio est. Humano em̄ more ad homines loquitur deus: et ira ei⁹ sine perturbatōe est: quia immutabilis est. Sepe aut̄ sic minando dicimus: Videamus si nō tibi facio: et si nō tibi potero facere: vlt sciam: id est experiar utrū nō possum. Sed perturbatio nō cadit in deū: Nos aut̄ humānū locutiōis est: cui se deo coaptat: vt humānū infirmitati cōueniat. **f** Aggrauatū est: pluetudine: q̄ si supposito lapide.

g Descēdā et videbo: vt a precipitatiōne iudicij cōpesceret mala sodomei p̄bus voluit, p̄bare q̄s iudicare.

h Greg. li. 19. Greg. Peccatum vero cū voce culpa ē i actiōne: peccatum ḥo cum damore: culpa cuꝝ libertate. Descēdā et videbo: mala humānū ante credamus q̄ probem⁹.

i Et ecce p̄ angelos ad cognoscenda mala p̄scēdit: Et tanto criminē inuolutos inueniens:

quasi patiētiam p̄termisit: et eos igne iudicij aī diē iudicij p̄uenit: qui cū trāquillitate iudicat: vt maiora criminā tarde credant: et veraciter agnita citius p̄tantur. **b** At sciam. i. scire faciam.

i Ait: Nūquid perdes? Per iusticiā paucorū vult im̄petrare misericordiā multozū. **k** Quinquaginta iusti. Interlī. Aliqui remissione digni: quia quinquagesim⁹. i. iubileus remissionis est annus. **l** Nō est hoc tuū. Orādo dicit b/nō iuehendo. Tel nō est hoc tuū. i. tuū iudicū nō ē tale. **m** Nō est tuū: vt innocēs pereat: in **n** Qui iudicas. i. iuste disponis. **o** Quinquaginta iustos. i. aliquos dignos remissiōe culpe et penē. **p** Loquar ad dñm meū cū sim puluis et cinis. Glo. Greg. mysti. ce. Sancti q̄to magis divinitatis interna prospiciunt: tanto

z. q. i. c. deus. in deū: Nos aut̄ humānū in deū: Nos aut̄ humānū manū locutiōis est: cui se deo coaptat: vt humānū infirmitati cōueniat. **f** De accusa. c. q̄li ter. z. et. c. cū di lecti. i. • **De sumo. c. licet belli.**

r Greg. li. 23. Greg. Peccatum vero cū voce culpa ē i actiōne: peccatum ḥo cum

damore: culpa cuꝝ libertate. Descēdā et videbo: mala humānū ante credamus q̄ probem⁹.

i Et ecce p̄ angelos ad cognoscenda mala p̄scēdit: Et tanto criminē inuolutos inueniens:

quasi patiētiam p̄termisit: et eos igne iudicij aī diē iudicij p̄uenit: qui cū trāquillitate iudicat: vt maiora criminā tarde credant: et veraciter agnita citius p̄tantur. **b** At sciam. i. scire faciam.

i Ait: Nūquid perdes? Per iusticiā paucorū vult im̄petrare misericordiā multozū. **k** Quinquaginta iusti. Interlī. Aliqui remissione digni: quia quinquagesim⁹. i. iubileus remissionis est annus. **l** Nō est hoc tuū. Orādo dicit b/nō iuehendo. Tel nō est hoc tuū. i. tuū iudicū nō ē tale. **m** Nō est tuū: vt innocēs pereat: in **n** Qui iudicas. i. iuste disponis. **o** Quinquaginta iustos. i. aliquos dignos remissiōe culpe et penē. **p** Loquar ad dñm meū cū sim puluis et cinis. Glo. Greg. mysti. ce. Sancti q̄to magis divinitatis interna prospiciunt: tanto

Genesios

magis se nibil esse cōspiciunt. Nūq̄ legitur abraam cōnerē se et puluerem p̄fessum esse nisi cū meruit dei locutionē habere. Et ait: Loquar ad dominū meū cum sim puluis et cinis. Fortasse em̄ se aliquid esse crederet: si veram essentiam quę sup ipsū est non sensisset. Tū et dauid exclamauit: De-

mento dñe qm̄ puluis sumus tē. Mora non prius reputat se puluerē abraā: q̄ cū deo loquat. Cū sim cinis tē. Subli-

mitatē p̄missionis tēperat subiectione humiliat⁹. **p** Me

queso inquit indignoris: quia videbas interrogās do-

minum artare responso temperat p̄fatione quod querit.

q Abiit dñs. Siebat em̄ nec ibi unum esse p̄ter loth: Ad exaggerandā iniquitatē hoc dī: sic ap̄d Hieremītā. v.a.

Videte si inueniatis hominē faciente iusticiā: q̄si inueni te yl-

vnū et parco ceteris. **r** Expositio La. XIX.

v Enerunt̄ duo angeli: qui fuerant cū dño. Ul-

alij s̄m quosdā mali: vt dicunt: quia ad pu-

nientum missi. Sed verius videtur q̄ bo-

ni: qui fuerūt cum do-

mino. **s** Sedēte loth: expectate cuius

liber hospit⁹ aduentū.

t Qui cū vidisset. **ab** Moralit. **r** **Ac** Moralit.

enerunt̄ duo tē.

Duo mittuntur: quia ad expugnandum ma-

los et liberandum bo-

nos. Tū et Iosue. ii.

a. duo mittunt viri ad explorandū hierichoi-

vbi et raab liberaſ cuꝝ

domo sua / et alij occi-

duntur. Per sodomā significatur mundus:

Per duos āgelos p̄di-

catores quos domi-

nus misit binos et bi-

nos propter geminā

charitatem: aut pro-

ppter malī destructio-

nem et boni edificati-

onē. Hier. i. b. Ecce

dedi verba mea in ore

two: ecce p̄stitui te ho-

die sup ḡtēs et regna:

vt euellas et destruas

et disperdas et dissipes

et edifices et plantes.

Tel per duos ange-

los helias et enoch.

Apocal. xi. a. Dabo

duobus testibus meis

et prophetabunt die-

bus mille ducenti se-

xaginta amicti faccis. **s** Sedente loth. Loth sedebat

in foribus expectātis hospites quos reciperet. Et ad tales di-

uerit dominus. Luc. xii. e. Et vos similes hoib⁹ expectā-

tibus dominū tē. Proverb. xvii. b. Gemma gratissima ex-

pectatio p̄fostolantis. Quia sicut gemma fulget in auro ita

hospitalitas in vīro iusti. Per fores in quib⁹ sedet loth: q̄n-

q̄ sensus: vbi debet sedere quilibet iustus ne aliquid ingredi-

atur aut egreditur nisi per eum. Isa. lx. b. Qui sunt isti qui

vt nubes volant: et quasi columbe ad fenestras suas: id est ad

sensus custodientes. Sepe em̄ per has fenestras intrant la-

tronē: qui domum spoliant: et dominum domus interfici-

unt. Hier. ix. f. Ascendit mors per fenestras vestras: ingre-

sa est domos vestras disperdere parvulos deforis tē.

* Surrexit et iuit.

a. Qui cū vidisset eos **z̄c.** Dū occurrit loth et adorauit angelos videt intelligere: dū ad refectionē corporis inuitat homines videt putare. **S**ed de his et de illis q̄ abraz̄ apparuerūt idē intelligentū est. Et h̄ aut̄ loco scripture et mult̄ alij̄ cōmendā virtus hospitalitatis. **Vñ Paulus:** Hospitalitatez nolite obliuisci: p̄ h̄ac

vñ. 13. a. em̄ qd̄a placuerūt deo angelis hospitio rece-

ptis. **b.** Surrexit **z̄c.** Ut appareret q̄ hospitalis esset.

c. Adorauit. **i.** in-
clinauit: ut sic facilius
imperaret q̄ intēde-
bat. **d.** Qui dire-
rūt: minime. Argu-
mentū: q̄ nō debem⁹
oblata statim recipere:
q̄ patet per angelos
qui respondeunt: mini-
me: cū tñ haberent in
ppositio ibi manere.

e. Compulit illos
oppido. **Job. xxxi.**

f. Fons q̄ mansit peregrinus: ostiū meum viatorū patuit.

g. Ecce conuiuiū: q̄ humana forma indutos videbat.

h. Habeo duas filias. **Aug.** Questio est: vtrū admittenda sit cōpensatio flagitorū vñ q̄rūlber p̄ctōp̄ / vt faciam⁹

mala / ne fiant grauiora ab alijs: an perturbationi loth nō cō-

filio sit tribuendum: merito querit. Et numerū periculosisſi-

me hēc cōpensatio admittit. Si autē perturbationi mentis fu-

erit: nullo modo imitanda. **i.** Educā eas **z̄c.** Hos si-

delium est: ab omni iniuria hospites defensare. **n.** Domini-

modoviris istis nihil **z̄c.** Domines tñmodo putabat.

o. Ut aduena-

loquar ad dñm
si iñcti fuerit ibi
ut: Nō iñterci-

pi. Obsecro in
cans dñe: si lo-

co: lñcti: Quia se-
oralis. * **b.** Surrexit et iuit obuiā. Loth occurrit et cogit irare.

Luc. vii. e. Et coegerunt illū dicentes: Mane nobiscū do-

mine: qm̄ aduerserat et inclinata est tā dies. Et certe q̄to

magis instat vespera huius vite: deberem⁹ cogere dñm/ora-

tionibus/teiunijs/elemosynis/vigilijs / vt maneret nobiscū.

Regnū em̄ dei vñ patit: et violenti rapiunt illud: **Mattb.**

xj. b. Iudei in ramis palmarū occurserunt dño: sed minime

recepertur in hospitio: immo cū tota die p̄dicasset: in ves-

pera cogebat exire: et ire bethaniā in domū marie et mar-

the. **Mar. xi. b.** Circūspectis omnibus cū iam vespera esset

hora: exiit in bethaniā cum duodecim. **Hieronym⁹:** Quia nulli adulatus fuerat in tanta vrbe hospitium non inuenit.

g. Cōxit acyma et comederūt: prius aut̄ q̄ irēt cu-

būt. Duo tempora significantur hic. **i.** tempus refectionis/
et tempus quietis. In p̄fensiōni nos pascit dominus pane la-

boris. **P̄s.** Surgite postq̄ sederitis / qui manducat̄ panem dolor. **s. iij. d.** In sudore rul̄tu*re* vel sc̄ler̄ pane tuo. **Mattb.**

xj. d. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis **z̄c.**

In futuro erit tempus quietis: cum dederit dominus dile-

te loth in foribus ciuitatis.

b. Qui cū vidisset eos: surrexit et iuit obuiā eis: et adorauit

pron⁹ in terrā / vt dixit: Obsce-

cro dñi / declimate i domū pu-

eriestri / et manete ibi. Laua-

te pedes vestros: et mane p-

ificiscemini in viā vestram.

d. Qui dixerūt: Minime: sed

in platea manebim⁹. Cōpū-

lit illos oppido vt diuerte-

rēt ad eū. Ingressisq̄ do-

μū illi⁹ fecit conuiuiū: cōdit

acyma et comederūt. Idraus

aut̄ q̄ irēt cubitū: viri ciuita-

est egredi domū suam: et ibi sustinere obsidionē: in q̄ nos ob-
sider a dextris/prosperis: a sinistris/aduersitatibus: A ter-
go/recordatio peccatorū: ad delectādū: ab anteriori/tempta-
tio peccatorū ad faciendū. **P̄s.** Circūdederunt me dolores **Ps. 17.**
morti. **Job. xix. a.** Semitā circūsepsit et transire non possū.

Eodem.b. Simulve-
nerunt latrones eius/
et fecerunt sibi viā per
me: et obsederūt in gy-
ro tabernaculū meū.
Si igit̄ vndiq̄ obside-
mur: p̄ quā viā fugie-
mus: Utiq̄ per celū.
Hēc via restat nobis.
j. Paral. xiiij. c. Ide-
roboam ignorantē iu-
dā/suo abīgebat ever-
itu: respiciēsq̄ iudas
vidit instare bellū ex-
adverso et post tergū
et clamauit ad dñm. **q.**
Paral. xx. c. Eū igno-
remus quid agere de/
beamus: hoc solū ha-
bemus residui ut ocu-
los nostros dirigam⁹

14. dis. c. qd̄ ait
32. q. 7. c. offe-
rebat.

tis vallauerūt domū illius a
puero vsq̄ ad senē/oīs pp̄ls
simul. Vlocauerūtq̄ loth / et
dixerūt ei: Ubi sunt viri q̄ i-
troicerūt ad te nocte: Educ il-
los huc vt cognoscam⁹ eos.
k. Egressus ad eos loth / post
tergū accludēs ostium / ait:
Molite q̄lo frēs mei: nolite
malū h̄ facere. Habet̄ duas
filias q̄ necdū cognouerūt vi-
ru: Educā eas ad vos: et abu-
timini eis sic vob̄ placuerit:
n. dūmō viris istis nihil facia-
tis mali: q̄ ingressi sunt sub
ad te. **l.** Ubi sunt viri isti. Isti viri quibus abuti volūt
demones / sunt intellectus et affectus: qui habent hospitium
apud vñiq̄s. Intellectū nitunt̄ corrumpere curiositate:
affectū voluptate. **S**ed rogandus est hētas. **i. christus:** vt spi-
ritus eius duplex fiat in nobis. **i. spiritus sapientiæ:** qui affe-
ctū nřm sapore suo ibuat: vt voluptatē oblatā a demonib⁹ n̄
admittat: q̄ gustato spū desipit oīs caro. **Proverb. xxvij. a.**
Aia esuriens etiā amaru: p dulci sumet. Et spū intellect⁹/
qui intellectū nostrū illuminet: vt refecto animi omni errore /
et animi omni curiositate: veritatis viā teneamus. Et hoc q̄/
dē obtinebimus / si sermones dei humiliiter attendamus: q̄
declaratio sermoni tuorū dñe illuminat / intellectū dat **par.** **Ps. 118.**
ulius. **k.** Egressus ad eos loth. Vir iustus dona gra-
tia apud se hospitantia / nulla ratione debet exponere: nec ī
publicū prodere. **Deut. xv. d.** Nō arabis ī primogenito bo-
uis. **i.** in prima bona actione tua / officiū p̄dicationis nō p̄/
sumas. Loth vt saluet hospites suos / exponit se periculo: et
nos vt saluemus dona gratiarū / q̄ apud nos hospitan̄ / debe-
mus nos exponere oī periculo / et labore etiā vsq̄ ad mortē.
Dattb. x. d. Molite timere eos qui corpus occidūt: animā
aut̄ nō p̄t occidē. **j.** **Dachab. iiiij. a.** dixit iudas socijs su-
is: Me timueritis multitudinē eoz: et impetu eorū ne formi-
detis. Egregiamur igit̄ cum loth et orationes et elemosynas:
et post tergū ostium claudamus: ne nobis absentibus valeat
fur subintrare. Sunt em̄ demones quasi fures: et si expellis
vnū p elemosynam aut per ieuniū / alius intrat p vanam glo-
riam aut p tristiciam. **Dattb. vi. a.** Cū oraueris / intra in cu-
biculis tuū et clauso ostio ora **z̄c.** Et eodē: Et faciente elemo-
synā / nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: vt sit elemo-
synā tua in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito
reddet tibi. **Judic. xx. f.** legit q̄ beniam̄ persequitur ho-
stes: et vidit post tergū ciuitatē suam accensam: et ideo vicit
est et occisus. **l.** Habeo duas filias. Duę filię loth/
q̄s exponit pro hospitibus suis: sunt caro et anima: q̄ debe-
mus flagellis exponere et contumelias p virtutibus p̄seruan-
dis. Carnē flagellis: animā p̄tumelias. **Sap. ij. d.** Contume-
lia et tortē interrogemus eū. Et nos debemus responde-
re huic q̄stioni libēter / sicut christus. Mansuetudine / q̄ ad
contumelias. **Jacob. i. c.** Abhientes omnē immundiciā et
abundantiam malicie / in mansuetudine suscipite insitū ver-
bū q̄ potest saluare animas vestras. Patiētia / quo ad fla-
gella. **Jacob. vii. b.** Patiētes estote fratres vsq̄ ad aduentū
dñi. De vtrōq̄. **j. Cor. iiiij. c.** Maledicimur et benedicim⁹: p
secutionē patimur et sustinem⁹: **l.** Bi responebant q̄stioni.
* Molit respicere.

Libri

a *Uta aduena*: et quasi peregrina iudicia non recipimus.
b *Lecitate*. Ide est acrisia/auris/audentia: non quodam
 proutio visus/s passio quedam: quod facit non videt: non omnia: sed quod
 opus est non videri. Dicit autem acrisia/ab a quod est sine/et crisis
 quod est iudicium: quod ea processus/sine discretione est. **d** *Educ*
 de urbe. Argumen-

Al. tumbra/
 culum.

3. q. s. c. accusa-
 tores. 2. et. q. 6.
 c. leges.

C 2. *Pro*cf. 2. b.
 •

4. Besl. 6. d. susitaqz loth. **Die-**
 ro. **Questio** est: In
 sequentibus filii loth
 virgines fuisse dicuntur:
 et ipse ad sodomitias di-
 xit: Ecce duae filiae meae
 quod non cognoverunt vir-
 tecem. nunc autem dicuntur ha-
 buisse generos. Sed
 quidam arbitrari eas quod
 viros habuerunt in so-
 domis perisse: et quod vir-

27. q. 2. c. eges
 sus. et. c. p. u. q. se. **S**3 hebraica vita
 bz: Egressus est loth/
 et locutus est ad spon-
 sas quod accepturi erant
 filias eius. Virgines
 ergo erant filiae: neque
 fuerat matrimonio co-
 pulata. Et ita generos

yocat: non quod tam essent: sed quod futuri generi erant. **g** *Ludens*
 loqui: quos praecepit suetudinis amor ligauerat. **Job. xij. a.**
 Heridest iusti simplicitas tecum. **b** *Dissimulare*. Qui aliquid
 carnali affectu malorum portum exire dissimulat/crebra bonorum
 admonitione cogendi sunt: ne bonos mores corrumpat exemplo malorum. *Dissimulare*: id est exire volenter: sed nullum indicium
 exitus pro aliquem apparatum monstrare. Uel ad Ieraz: vix poterat
 exire carnali ductus affectu. **Aug. viij. li. confessionum**: De-
 tinebat me magistre nugatorum et vanitates/antique amicorum meorum:
 et succingebant vestem meam carneam/submurmurantes: dimittis
 ne nos: et ultra non erimus tecum amodo et in eternum: et amodo
 non licebit tibi hoc aut illud in eternum. **i** *Apprehendere*.
 Apprehendere est subito et firmiter prendere ad se: ita facit qui
 vult aliquem egredi de portu: quod cōpellit eum subito. **Sap. iiij. c.**
 Placita erat deo anima illius: propter hoc perperauit eum educere de
 medio iniuriam. **k** *Salua anima tuam*: non redeas ad so-
 domam. **o** *Nec possim*. Andreas dicit: quod iste mos erat pro-
 pe ciuitates illas quod fuerunt subuersae: et tumuit loth ne mos sub-
 uerteret: et ideo nolebat ascendere. Sed quod eodem modo non
 timebat ne segor: subuertere: cum textus dicat quod iam erat. **j** o
 potest dici quod mos est timidorum semper velle latere. Uel senex
 et laborum via et frigora montium perhorrescebat. **p** *Est ciu-*
uitas. Hac ciuitate dicitur hebrei primo dicta balaam: deinde
 salomon. **Esa. xv. c. dicitur**: utula contornans: a con et ternario
 quod ter mouens: quod tertio terrae motu absorpta est post alias
 quattuor ciuitates. *Est ciuitas hic tecum*. **segur**: que sic vocata
 est: ex quo loth dixit: *Est ciuitas parua tecum*. **q** *Huiusmodi non*
modica. Interlin. **Idoc** est: non sufficit imbecillitati meae
 ad vitam. Uel sic: *Non est magnum si ea saluas propter salutem*

Genesios

mea/q: a parua est: ut non subuertatur: sed diu. s. fuero in ea:
 quia post loth exente et montem ascende: subuersa est.

¶ Quia non potero.

* **Holi respicere**. Quidam exentes de mundo in claustrum:
 retro respiciunt divitias quod dimiserunt: vel quod habere potue-

runt. **C**otra quod Luc.

ix. g. **M**emo mittens

manum ad aratrum tecum.

Etiam quidam dimis-

tes actum peccandi ad-

buc habent peccata pro-

oculis. Et hoc tripli-

citer: Uel recolendo

cum delectatione: vel car-

naliter dolentes super-

hoc quod dimiserunt pin-

gues probandas quod etiam

periculose tenebant: vel

ad glia: et iactantia. Be-

atus Bern. contra re-

ligiosos qui se iactant

de his quod fecerunt in se-

culo vel in claustrum: clau-

strales quodam videlicet cur-

sum numerare que vel

fortiter gladiatorio i-

vel argute disputato-

rio gessere conflictu: et

adhuc sophiste: Anti-

Al. h. f. glia: qui etiam clau-

strales periculose tenebant.

Periculosum est perteri-

ta per recordari: ut

dicit Bern. sicut cre-

do. Et Aug. dicit quod

volentes fecimus no-

lentes quodcum cum dele-

ctatione recordamur:

quod tamen pena peccati est:

si de ipsa delectatione

doleamus: si vero pla-

ceat grauster peccamus. Ideo recte dicit Apol. Phil. iii. c.

Quod retro sunt obliuiscens in anteriora me extendo. in

¶ Nec stes. **H**oc est quod dicitur. i. Reg. xv. a. Percute amalech et de-

molire vniuersa eius. Non enim sufficit demoliri petram nisi et ois

eius circumstantia et adiacentia et occasio destruantur. **U**nus si amar-

isti aliquam: non debes postea cōmorari vel colloqui illi etiam de

bonis: propter recidivam. **H**iere. I. b. Recedite de medio babylo-

nis et de terra chaldeorum egredimini: hoc est de tota paupertia

et circumstantia peccati: Et esto quasi hedi ante gregem. i. si

cur fuisisti praecepit in peccato: sic duces satis aliorum in via iusti-

cie per bonum exemplum. **n** **S**3 in monte. **H**ic nota tria:

Sodomam/montem/segurum: Carnalia desideria: altitudo pfecto-

rum: vita communis. Primus fugiendum est: secundus appeten-

dus. **Matt. xij. c.** Si vis perfectus esse tecum. Sed notandum quod

duo sunt necessaria in ascensi montis. i. in aggressu pfectoris:

Sapientia siue discretio: magnanimitas: quod viri simul inueni-

unt. Sapietes enim raro ardua aggrediuntur: dicentes: Non

est audacia tuta. Quidam etiam supra vires indiscreti ascendunt.

Luc. xij. f. Quis ex vobis volens turrim edificare tecum. Ecce si

comedit sapientia. In aggressu arduorum magnanimitas. Pro-

verb. xv. c. Iter pigrorum quod sepe spinatur. Quidam etiam sub spe

cie discretoris velat ieritiam suam. Bern. Quatuor ista maledicta

sapientia supplarat: et perceptum in eis extinguit spiritum: quem dominus vo-

luerat vehementer accedit. Amicos pseule: pba teipsu. Angelus

consilij vocat te: tu autem alienum psele pseolaris. Ab codi igne

in sinu meo: et exusto iam latere: nudatus visceribus: iam sanie deflu-

ente: adhuc fulendum est: an adhuc excuria illius. Amicos pseu-

lat qui non legit: Inimici hominis domestici eius. Prober se Matt. io. v.

qui de sua virtute confidit: quod divina virtus oino probata est.

* **Ingressus est segor.**

¶ Quia nō potero: id ē nolo. Simile Job. xij. f. Nō poterā credere: q; dixit esaias: Excecauit oculos eorū et induravit cor eorū ut nō videat tc. **Ela. vi. c.** Immo bñ poterā: sed nolebat. **Uñ exponit:** Nō poterā: i. nolebat: et i illa volūtate p̄tinaces erāt. **Vel.** Nō potero: i. merita tua exigunt: ut nō faciā donec egrediar.

Simile Darii. vi. a.

Nō poterat ibi aliq̄s virtutes facere: i. merita illoꝝ exigeant q; non faceret. Poterat i. q; nō potero facere q; q; non poterat per iusticiam.

b Loth ingressus

egor: fugiēs incē-

dia lodomē. **c** Igīt

dñs pluit sup lo-

domam tc. **Greg.**

Sulphur: fetor carnis: ignis: ardor carnalis desiderij: cū dñs carnis scelerū punire decreuisset: q̄litate (**Ela. xxvij. b.**) In mē- sura p̄tra mēlūrā) vltiōs innotuit macula criminis. Sulphur em̄ fetet: ignis ardet. Qui q; ad puera carnis desideria fetore arserat: iure sulphure et igne pierit: ut ex iusta pena discerent: q; iniusto desiderio fecissent. Sed notādū q; p̄mos p̄tōres aqua diluui extermiuit. **s. vij. d.** qui silt̄ offenderant deum cōcupiscentia carnis: Sodomite hō graui supplicio: ignis: s. et sulphuris diluui pierit. Lice em illi mēlūra excederet: q̄si na- turalit peccabat: illi hō s. naturā: ideo grauissimi supplicij ex- emplo pierunt. **Sup sodomā et gomorrā.** Bern. Flāma gebēnalis mōrā nō lustinēs: execrabilē venit istā tollere nati- onē: necnō etiā tellurē: vt pote cōsciā rātē p̄fisiōs: absumpsit ignis et spūs p̄cellarum. Et attēde quattuor in hoc execrabilī p̄tō: Ardorū imoderatū: fetorē: tenacitatē et stagnū. **Uñ so-**

cieras maxime declināda et fugiēda ē. Cōtra prima duo misit

dñs ignē et sulphure: cōtra quartū: omnē circa regionē q̄si mala vicinitate insectā p̄niuit. **Ela. xxvij. b.** Proiecit ciuitates: nō repurauit hoīes: q; reuera q; hō peccatū faciūt: hoīes nō sūt. **d** Pluit sup sodomā tc. ut terra in eternū areſceret: nec sic post di- luui vireſceret. **e** A dño: diuino iudicio: q; pudore et ar- dore luxuriē cōputuerit. **f** De celo: q; clamor peccati eo- rū ascēderat i celū. **g** Circa regionē: pari cōtagio corru- ptam. **b** Virentia. Interlin. quibus delectati fuerant.

¶ Statuā salis.

* **b** Ingressus est segor. Vide ordinē. Pr̄ educit loth de sodomis: deinde sole orto ingredi segor: postea puniunt̄ sodomit̄. Egressio loth de sodomis: significat exitū de pec- cato. **Q**utus solis sup terrā: significat filii incarnationē. Punio sodomit̄: damnationē reproboꝝ. **O**rto sole: loth ingredi segor: i. christo incarnato p̄destinati ingrediunt̄ ecclesia. **Vel** loth ingredi segor: orto sole: q; q̄libet declinās a ritūs: ifra li- mites paruitatis colligit et hūliaſ: cōſiderās dei bſificia circa gen̄ humānū. **E**t hoc est q; dicit Abacuk. iij. b. Incuruati sunt colles mūdi ab itinerib⁹ eternitatis eius. **Q**z christ⁹ dicas sol: pater Malach. vii. a. **T**obis timetib⁹ tc. Chrysostom⁹. Mirat terra nouā stellā in celo: sed nō minus nouū solē celū miratur in terra. **E**ducto loth de sodomis: et ingresso in segor pluit dñs: q; in fine vocatis bonis a morte in vitā: et assumpt̄ ad le reprobi dānabunt. **Q**d significat **Ela. x. c.** **L**ū impleuerit dñs cuncta opera sua in monte sion et in hierusalē: visitabo sup fructū magnifici cordis regis assur: q; significat reprobos et supbos. Itē sodomit̄ nocte peccauerit: et mane punit̄ sūt: q; peccata mō latent: sed in aptoꝝ publico punient̄. **Daf. vij. c.** **J**udiciū sedet: et libri aperti sunt. **Matt. x. c.** Nihil opertū q; nō reuelet: et nihil occultū q; nō sciat. **Osee. vi. b.** **J**udicia tua q̄si lux egredienſ. **Soph. i. c.** Scrutabor hierusalē in lu- cemis: et visitabo sup viros defixos in ſecib⁹ suis. **Job. xxvij. c.** **O**culus adulteri obſeruat caliginē: dicens: Non videbit me oculus. Si subito apparuerit aurora: arbitranꝝ vmbra mortis: et sic in tenebris q̄si in luce ambulat. **Dñs** in p̄mo adiūtu fuit

q̄si aurora: sed peccatores vmbra mortis reputauerūt odie- tes lucē. **Job. iiij. c.** Lux venit in mūdu: et dilexerūt homines magis tenebras q̄si lucē. Erāt enī eorū opa mala: Omnis enī qui male agit: odit lucē: et nō venit ad lucē ut nō arguant̄ opa eius. Domin⁹ in mūdo candelā attulerat: quā mali fugiūt et

exuffiant: Sed in die **Esa. xij. v.** iudicij et in fine: q̄ mō **Hiere. so. f.** latēt in tenebris ut fu- **23. q. 5. c. qd &** res: tūc deprehēdent. **1. q. 4. c. ecclia** **Hiere. ij. e.** Quō con- **5. itē david** fundit fur q̄si dephēn- **24. q. 3. 5. 1. in** dit: sic cōfusi sunt do- **32. q. 7. c.** mus israel: ip̄i et reges flagicia **42. dis. 5. 1.** eorū: p̄ncipes et sacer- **De pe. dis. 3. c.** dotes et p̄phetē eorū. **s. plures. q.** **c** Igīt dñs. Mota auctoritas tria. P̄ius cōuict⁹ sūt **De cōfess. pl.** sodomite: scđo exē- **c. clerici**

cati: tertio cōbusti. Idē ordo **Job. xxvij. c.** Nōuit dñs ope- eorū: et inducet noctē et cōterenſ. Specialit aut̄ attribuit hoc factū filio: q; culpa erat in huāna natura: quā ip̄se sol⁹ assum- pturus erat. **d** Pluit sup tc. Quattuor hic attēdunt: Fe- toz sulphuris: ardor ignis: eterna sterilitas: lacus dulcis ama- rictio. Unde dicit mare mortuū: in quo nihil vivit: lucerna ardens supenat̄: extincta submergit. Ista inuenies i mūdo: q̄ si sodomā significat. Sulphur: fetor luxurie: Ignis: ardor cupiditatis: Eterna sterilitas: vanitas supbie: Lacus mutat̄ in mortuū in q̄ nihil vivit: occupatio mūdanorū plena amari- tudine mortua: q; ducit ad amaritudinē eternā. **Ezech. xlviij. b.** Aquę istę intrabūt i mare. In h̄ lacu lucerna ardēs supena- tat: extincta demergit. **P̄elat⁹** lucerna. **Job. v. f.** Erat iohā- nes lucerna ardēs et lucēs. **P̄elatus** si ardēt: supenat̄: mū- dū et q̄ mūdi sunt cōremnes et cōculans. **Apoc. viij. a.** Mu- lier amicta sole: i. lucerna ardēs. s. platus: et luna sub pedibus eius. i. mūdus. Lucerna extincta demergit: q; platus pecca- torū et ignoratię tenebris inuolut⁹: a mūdo cōculat̄ et vilipē- dit. **Osee. iiij. b.** Peccata populi mei comedent: et ad iniqtatē subleuabūt aias eorū: et erit sicut popul⁹: sic sacerdos. **Beat⁹ Berni.** Et vīnā nō peior populo sit sacerdos. **De fetore mū- di. luxuria:** **Ela. xxvij. a.** Interfecti eorū: p̄ficienſ: et de ca- dauerib⁹ eorū ascēdet fetor. Cadauerā sūt yniuersa caro mor- tuorū: sed fetidā p̄ luxuriā. Sed multi fetorē nō sentiūt: q; re- mediū apponūt ad nares suas: speciē et pulchritudinē mulie- ris potius attendētes q̄ fetorē. **Ezech. viij. f.** Ecce viri dor- habētes cōtra templū: et faciē ad orientē: Et ecce applicat ra- mū ad nares suas. Ramus est species et delectatio quā cōſiderant: et ideo fetorem nō sentiūt. **Illic** fetorē bñ ostēdit. **Dro- uerb. viij. c. vbi** dicit meretric⁹: **A**spersi cubile meū myrrha et aloë et cinnamomo: veni inebriemur vberib⁹. **Wiser myrrhā** et aloen no aduertit in lecto meretricis et solū cinnamomū cō- siderat. **Hinc** est q̄ **Job. xi. c.** dicit Lazar⁹ q̄triduan⁹ fetere. Tres enī dies sunt dño deputati: quos ipse specialit cōſecra- uit. Dies parafceue in q̄ crucē tulit: dies sabbati in q̄ in sepul- chro quietuit: dies dominica in q̄ resurrexit. **Luc. xiij. g.** **Ho** die et ras demonia ejcio et sanitates pficio: et tertia die con- sumor tc. Isti tres dies debet nobis sufficere. Sed quidam: imo plurimi quartū diem addūt: sc̄ diē voluptatis. **Beatus Berni.** Adiuuentio filiorū adā quartū adiuuent sibi diem: et ideo quattriduanī sunt et sentiūt. **P̄im⁹ dies/dies vītē et labo- ris: secūdus/dies mortis et quietis: tertīus/dies resurrectiōis.** **E**t illis qui in quarto dormiūt et qui iescunt. **Luc. vi. d.** **E**t vobis diutib⁹ q̄ habetis hic cōſolationē tc. **i** **¶** **R**espici- ensq; vxor. Sic q̄nq; exēentes de mūdo ad clauſtrū respiciunt retro: recolētes delectamēta q̄ in ſeculo habuerūt: ſiles iudeis dicētibus **Mume. xij. b.** Recordamur p̄ſciū quos co- medebam⁹ in egypto gratis: in mentē nobis veniūt cucume- res et pepones et porri et cep̄ et allia: atīa nostra ē arida: nihil aliud respiciūt oculi nostri nisi māna. **N**ō sic paulus respexit retro. **Phil. iiij. c.** Ea q̄ retro sunt obliuiscēs: in anteriora me extendo. Retro sunt duo: q̄ obliuioni danda sunt: **Bona p̄te- rita/ne eorū fiat recor.**

Libri

Genesios

G a Statuā salis: quā Joseph⁹ dicit se vidisse. **c** Quasi fornacis sumū. Per reliquias cōbustionis/imp̄m̄ nobis memoria subuerſiois ad exemplū correcciōis. **d** Et liberauit loth. Patet merit⁹ abrae loth fuisse liberatū: quē ſcriptura iustū appellat. Et ſciēdū: qz iust⁹ erat: nō ſic abraā/ſz cōpatiōe ſodomitaz. Sed nōne ſupra dictū eſt qz loth meritis ſuis ſaluar⁹ ēr vñ t dñs dixit ei: Nō potero qz facere tc.

Ezecl. 16. f. Sol. Ideo dicit me-ritis abrae ſaluar⁹: qz abraā iuſtor ipo erat: t virtusqz meritis ſalu- uatus eſt. Iple iuſtus appellatur. **Sap. x. a.**

e Ascēditqz loth de ſegor tc. **Hiero.** Queritur cū primū fugę mortis ſegor p̄ulerit: et ea in qz habitaret liberari vo- luerit: rurſus de ſegor

ad monte trāſierit. Respōdebiū verā eſſe hebreoz de ſegor coniecturā: qz frequēter terremor obrua/primū bale/ poſte ſalifa dicta ſit: timuitqz loth dices: Si ceteris ſtatib⁹ iſta ſepe ſubuerſia eſt: quāto magis in cōmuni ruina nō poterit liberari. Et hanc occaſiōe infidelitatis cauſam inceſt⁹ fuſſe: Qui em̄ ceteras viderat ſubuerſi t hanc ſtare ſeqz auxilio dei erut⁹ de eo qz ſibi cōcēſſu auſterat ambigere nō debuit. **f** In mo- te tc. in quē p̄us monſte dño alcedere noluit. **i** Dauſit in ſpelūca: quā infirmitati eſt t timori dñs cōcēſſerat t ipē elegerat. **b** Linuerat em̄ filiaz. Interlī. Loth inexcuſabilis: p̄mo qz angelo nō creditid: deinde quia inebriat⁹ eſt: t ſuit peccatū cauſa peccati. **k** Dixitqz maior ad mino- rē tc. **Hiero.** Qd p̄ excuſatiōe dicit filiaz: qz gen⁹ būanū defecſiſſe putauerūt: ideoqz cū patre accubuerūt. Nō aut ex- culat patrē qz ſequit⁹: Et nesciuit qz dormiſſent cū eo: et cum ſurrexiſſer ab eo: Apūgūt deſup hebrei obelo/qz ſupfluū/qz incrediſſile ſit: qz rerū natura nō capiat coitre quēpiā nesciēt. Didicerat filie loth cōſummatiōe mūdi futurā p̄ ignē: ſz tāqz puelle nō pſecte: Neqz em̄ ſciebat qz ſodomit⁹ igne rafatio/ multū ſpaciu integrū remaneret: et ſuſpicat ſūr tale aliqd fa- cū/ quale in tps⁹ noe audierat: t ad repandū gen⁹ humānū ſupſtit̄ ſe eſſe cū patre. Et qz ſuis grande eis crūm̄ cōcubit⁹ priſ/ gūiōz videbat ipietas ſi ſeruata caſtitate ſpē posteritat̄ deleret: id oſiliū inēt t p̄ ſi mēſticiā t rigore vino molliſſit: t ſinglē ſinglē noctib⁹ ſuſcipiūt ab igrātē p̄ceptū nec repetūt.

Moraliter * rita ne eoz fiat recordatio ad gliaz. Mala p̄terita/ne eoz fiat recordatio ad delectationē. Qui hec duo respicit iſtū ſaliſ vertiſ. ſtua hz ſpeciē hois/ſz nō hz ſpm̄ viuificatē: qz talis hz habitū religioſi: ſz nō hz aiuz: ad quē redit diabol⁹ cū ſeptē ſpiritib⁹ neqzor⁹ ſe. Beat⁹ Berni. Uis tu videre domū mūda t ornata ſi vacātē: hoiez ſtuere qz deferuit māifesta pec- cata: t corde penit⁹ arido ſolas man⁹ mouer ad opa mādatoy: int⁹ aut ſeru⁹ e. p̄p̄e volūtatiſ: glori⁹ cupid⁹: ambitiōis ama- tor. Itē iſti ſunt ſtua ſalis: qz bona ſaciētes exteri⁹/bono ex- emplo alios cōdūnt t dulcorat. De iſtis dicit Zach. x. d. O paſtor ecce ſal: t idoli ſeſte ſtua. Itē pena ſodomie ſignifi- cat pena iudicii: vbi ſimiliſ reprob̄i aspiciētes retro: vertenſ i ſtua ſalis. Reſpiciēt retro: dum plāgen ea que dimiſerūt. Apoc. xvii. c. Negociatores terre ſlebūt ſup illā t lugebūt: qm̄ merces eoz nemo emet ampli⁹. Itē vertenſ in ſtua per ſtuporē: quē habebūt de imutatiōe facta circa ſe t circa bo- nos. Sap. v. a. Uideſt turbabunt timore horribiliſ: et mira- bunt in ſubitarōe inſperate ſalutis. Itē ſtua erūt: id eſt im- mobiles ad penitēdū: ſed in fortes ad patientiū. Itē ſtua ſa- lis erūt: dū de eoz peniſ ſancti gaudebūt. Apoc. xvii. f. Ex- ulta ſup eā celū t ſancti apli t p̄phete: qm̄ iudicauit deus iudi-

cū veſtrū de illa. Boni nō respiciunt retro ſum ſurſum. **Eſa.** lxv. c. Ecce ego creo celos nouos t terrā nouam: t nō erūt in memoria p̄ora: nec aſcēdent ſup cor: ſed gaudebitis t exulta- bitis vſqz in ſempiternū in hiſ qz ego creo. **b** Abraā autē cōſurgens. Abraā eſt quilibet vir iuſtus: qui mundū intu-

etur: nec videt de illo aſcendere niſi ſum ſu- perbię: t fauillā inanis glorię: qz de vanitate p̄cedūt. Sed ad hoc qz vir iuſtus bū vides transitū tpaliū: oportet qz ſtet in loco i quo vñs locut⁹ eſt cum eo ſicut abrae. Qd expo- nit Greg⁹. Ille ſolus 40. diſ. c. q. libe- transiſtū mūdanoy cō- rit ſara ſiderat: qui diuine grę 35. diſ. c. ſey radijs illuſtrat⁹/ trans- to die 15. q. i. c. leba- uerunt

ſilio angelī diuertit loth in ſegor: nolens aſcendere montem: modo cōſilio: p̄p̄io aſcendit t cadit in peccatū. In hoc ſigni- fical: qz quidā ſuggeſtione diabolī transformātis ſe in angelū lucis: viā pfectionis aggrediunt: qui poſtea grauius eos p̄c̄i- pitare conat. Qd ſignificat Hiere. xl. b. vbi dicit: qz octogī- ta viři parati erāt offerte in domū dñi: Egressus aut̄ bīſimael in occurſum eoz incedens t plorans ibat t dixit eis: Venite ad godoliā: Qui cum veniſſent i medium ciuitatis/interfecit eos. Qd exponit Greg⁹. in moral. ſic: Bīſimael diabol⁹ pro- uocans ad aggrediendū maiores: quibus aggressiſ in discrete grauius corrueſe facit. Item. j. xxvij. c. dicit eſau ad iacob: Bradiamur ſunul: eroqz ſocius itineris tui. Eſau eſt diabolus: qui ardua p̄ponit iacob: id eſt alicui fideli. Sed quid re- ſpondet iacob: Dñe mi ecce noſti qz paruulos habeam tene- ros: t oues t boues ſetas metu: quas ſi plus in ambulando fecero laborare/morient cuncti greges vna die. Non obedit ſtatiſ iacob: ſed cōſiderat poſſiſtatiē t inſiſtitatiē oſtentis. Iſte ſpirituſ malus qz hoc ſuggerit: non diſcernit niſi a ſpiri- tualib⁹ viřis. Unde Jaco. iiij. d. Sapiētia que deſuſum eſt: primū quidē pudica/deinde pacifica. Quod exponit beatus Beri. Omne cogitationē in qua hec duo nō coocurrūt: a deſi- ſipientia alienā eſſe nō dubites. Aliquādo em̄ pudica videt cogitatio/virtutis p̄tendens imagninē: ſed neceſſe eſt qz paci- ca ſit: qd eſt ſi ſpirituali t ſpirituali virozy cōſilio regit. Itē loth egressus de ſodomis/ſtatiſ monte aſcendit t p̄p̄io viſus cōſilio: t diabolus nouiter cōuersos vocat ad ſtatiſ pfecti- onis: t poſtea vrget diabolus dolore p̄teritorū: moleſtia p̄- ſentiū: timore futurozy. De talib⁹ nouitqz dicit beat⁹ Beri. Utinā qui cōtinere nō valēt: vel cōtinētia tenerrime p̄fiteri: vel cōlibatib⁹ dare noīa verenſt: cōtraherent: eſſet eis: pculdu- bio meli⁹ in humili gradu fideliſ populi ſaluari: qz in dei ſub- limitate deteri⁹ viuere t diſtriict⁹ iudicari. Nūc autē libertatē in qua vocati ſunt: in occaſiōe viidenſ dediſſe carniſ/abſtinē- tes quidē a remedio nuptiali t in omne deinceps flagitiū de- fluētes. **g** Dux quoqz. Iſte duę filie qz nos ſequunt ad ſtatiſ pfectiōis ſūr cōcupiſcētia carniſ: t ſupbia viſe. Si vna moriſ/altera reuiuifit. Maior filia ſupbia: quā p̄mo genuit diabol⁹ i celo: minor cōcupiſcētia: quā genuit adā in padifo. **h** Dux g maior ad maiorē: Wāter n̄ ſenex tc. yeni inebriemus eū. Wāc ē qz quāto p̄p̄inquiōres ſum- fini: tanto crebri⁹ iſtar diabolus ad peccandū. Apoc. xij. c. Ue terre t mari: qz deſcēdit diabol⁹ ad vos: habens irā ma- gnā: ſciens qz modicū tēpus habet. **i** Null⁹ virozy re- māſit i terra. Cum vitia oē ſeculareſ occiderint: qz ſtūt re- ligiosos. Lucl. xj. c. Cū immūdus ſpirituſ exterit ab homine: quā ſatiatus: vadit p̄ loca arida t in aquosa querēs requie t non inueniens dicit: Redibo ad domū meā vnde exiui tc.

* Dederūt itaqz patri ſuo

Moraliter * **D**ormiuitos cū pīc. Quē sodoma nō vicit/viuavicerit.
mierūt cū eo. Ita facit diabolus: pīmo suggerit licita/ut inde ad
licita trahat. Tūz in lictis et in minimis habendus est modus.
Ecc. xiiij.a. Qui modica spernit/paulatim decidit. Duo sunt
modica/et quib[us] ma-

Gime oris omne malū:
Remissio pīpositi ri/
goris/et indulgentia li/
citorum. **C**At ille
non sensit. Supbia
em exēcāt hoīez/et la/
tent se ingerit/et iā int/
virtutes/ut nescias qñ
veniat vel recedat. Au/
gustinus. viij. 2. seb. In/
flata facies claudebat
oculos. Gregorius. Quā/
to magi superbia est/
tato minū videſ. Osce/
vij.c. Alieni comedere/
rūt robur et/ ibi ne/
scivit. **E**cce dor/
muui. Prima filia. i.
supbia/beri dormiuit
cū parte suo/et fētū ge/
nuit/et vocat alia ut et
ha cōcipiat et patre:
Sic vñtū vñtū vocat
aliud. Job. xl. b. Mer/
uitesticulorū eius per/
plexi sunt. Item due
filie generant moab et
āmon. i. supbia et luxu/
riam: q; partus sequit
ventrē. Tū supbia ge/
nerat supbiis: luxuria/
luxuriā. Eccl. xvij. e.
Qualis māter/talis fi/
lia. De istis filiabus

Capitulū XX.

a nostro semē. Dederūt itaqz
patri suo bibere vinū nocte
illa: Et ingressa ē maior/dōr
miuitos cū patre. At ille non
sensit: nec qñ accubuit filia/
nec qñ surrexit. Altera qz die
dixit maior ad minorē: Ecce
dormui beri cū patre meo:
dem ei bibere vinū etiā hac
nocte/et dormies cū eo: ut sal/
uem semē de patre nostro.
Dederunt et illa nocte patri
et vinum. Ingressaqz minor
filia dormiuit cū eo: Et nec
tūc quidē sensit qñ cōcubue/
rit: vel qñ illa surrexit. Cōce/
perunt ergo dīcē filie loth de
patre suo. Peperitqz maior
filium: et vocauit nomē eius
moab. Ipse est pater moabi/
tarū vñqz in pīsentē dīe. Mi/
nor quoqz peperit filiū: et vo/
cauit nomē eius ammon: id
est filiū populi mei. Ipse est
pater āmonitarū vñqz hodie.

vxorū. Item dominus phibet ei testimoniu q; simplici corde
hoc fecit: ergo innocens fuit. Solutio. Si abimelech cogno/
uisset eam: adulteriū cōmisisset: quia non poterat eam duce/
re in vxore cum haberet virū viuentē: et ignorātia excusasset
eum a tanto: non a toto: quia nō adhibuisset omnē diligentia
in inquirendo de ipsa/ quā deberet appone/
re. Ad aliud dicimus

Apostolus: Et terrā australē habita/
uit inter cades et sur: et
pigrinat̄ est in gerarīs. Di/
xitqz dē sara vxore sua soror
mea est. Misit g abimelech
rex gerare et tulit eam. Venit
autē de ad abimelech q sōm/
niū nocte/et aut illi: Enīdri/
enīs ppter mulierē quā tuli/
stī: habet em virum. Abime/
lech vō nō tetigerat eā/ et aut:
Vñe/ nū gente ignorantē et
iustā interficies: Nonne ipse
dixit mihi soror mea ē: et ipsa
aut: frat̄ me ē: In simplicita/
te cordis mei et mūdicia mā/
nuū mearū feci hoc. Dixitqz
ad eū de: Et ego scio q sim/
pli corde feceris: et ideo cu/
stodiui te nē peccares i me: et
nō dimisi vñtāgēres eā. Hūc
igitū redde vxore viro suo:
q ppbēta ē: et orabit p te: et
vñtes. Si aut nolueris red/
dere: scito q morte morieris

A

B

Moraliter

scias q statim morieris: Et illico ruit tegula de domo sup eū:
et expirauit miser. Ecce dixit: O q pīculosum est cōtristari
sic virum sanctū. **E**t orabit: vt facilius veniam conse/
quaris. Nam si iniuriā passus orat pro inferente iniuriā/
ciūs parcit illi. Job vli. b. Job seruus meus orabit p vo/
bis: faciem eius suscipiam vt non vobis impūteſt stulticia.

Elocuit oēs seruos.

A moraliter **D**iroflectus in de rē. Tūsa pena mala/
rum: puidet sibi abraam: id est quilibet vir iustus. Proverb.
xxi. b. Multato pestilente sapiētor erit paruul. xix. d. eius/
dē dicit: Pestilētē flagellato/stultus sapiētor erit. Tū Ps.
Quis dabit mihi pēnas sicut colibē: quibus. s. caueā et fugiā
mala: et volabo et reſēcā: **G** Inter cades. Lades inter/
ptat fons iudicij: Sur angustia. Justus g bene habitat inter/
cades et sur: cōsiderās hinc angustias pīlentes/inde futurū iu/
dicium. Hinc dolor: inde timor: qīs due mole: inter qīs molis
iustus: vt fiat pars et possit comedī a christo/ et ecclī incor/
porari. Tē g sur potest accipi dolor de hīteritis: per cades
cautela de futuris. **E**nī morieris. Arguit abimelech: qz
tulit saram: licet eam nō tetigerit. Multo igit̄ fortius plati no/
stri et clericī arguendi sunt: qui tollūt et vendicāt sibi non vñ
sara: sed multas sara. i. pībendas multas et ecclesiastas multas:
et dignitates multas tangentes: imo corrupētes eas mala
exemplū: querētes non fructum sed datū: Et cum ipsi tāgere
non deberēt: quia eunuchi debent esse: **H**esker. i. b. Misit rex
septem eunuchos/ ut adducerent sibi vasthi. Officium eunu/
chorū solet esse: assistere regibus et reginis: et custodire puel/
las/quas corrumperē nō valebant. Sed officiū eunuchi mu/
tatum est: non custodes virginū sunt modo: sed corruptores.
Ecc. xx. a. Cōcupiscentia spadonis deuīrginauit iuuenclā.

Ps. 54.

e 2 * Tulit igit̄ abimelech.

Libri

Ga locauit omnes seruos suos. Ne temere videref re-
pudiare coniugium: ideo vocauit eos: et ut acciperet ab eis psiliū:
Nihil em sine cōsilio faciendū. Eccl. xxxij. d. Filiū nihil sine cō-
silio facias: et post factū nō penitebis. **b** Regnū meum.
Ecce q̄ peccatum p̄incipis redundat in populū. Un. ii. Regl.
xxiiij. c. q̄ dauid nume-
rauit populū superbe:
pena redūdauit in plē-
bē. Et etiā p̄pt achor
punit⁹ est popul⁹: Jo-
sue. vij. a. **c** **Filia**
patris. Alia trāslatio
aperti⁹: a patre: et nō
ex mīre: Erat em̄ filia
arā fris abrae: non so-
ror loth. **Filia pa-**
tris. Hoc multipliciter
exponit. Primo sic:
Est filia patris: supple-
sui: mel sc̄z frātris. Al-
filia patris mei et non
matris meq; i. neptis
mea est ex pte patris
sui: nō ex pte matris.
Un alia trāslatio ba-
bet: Soror mea est
a patre suo: non a ma-
tre. Sicut em̄ dicebāt
cognatos fratres: ita
cognatas dicebāt so-
rores. Al sic: Soror
mea: filia p̄t̄ mei:
id est frātris mei p̄mo/
geniti. s. aram: quē vo-
cat patrē: qz p̄mogeni-
tus: t̄ quia educauerat
eum. Lamē quidā dicūt: q̄ thare mortua matre abraā: t̄ mor-
tuo aram: duxit in vxorē vxorē arā: et ex ea genuit sarā. Un
hic dī filia ei⁹ naturalis: s̄ supra dicis filia aram legalis. f. g
Hoc erit tibi in velamē. i. in memorā verecūdīe: qz i mē-
daciō dephensa es. Un̄ quasi exponēdo subdit: **h** Quo-
cūqz t̄c. Vel elegans irrisio est: Hoc erit in velamē. i. in ex-
hibitione funeris. q. d. Unus es: t̄ vicina funeris: t̄ tame mērita
es: habe igis hēc ad expērias funeris tui: t̄ omniū qui tecū sūt.
Iudei em̄ mīta expēdebat i sūptu funez: vñ t̄ mīti depaupati-
sūt. Vel ad pepla emēda: vt veles faciē tuā ne ameris ab alijs.
k Clōcluserat em̄ de⁹. Abimelech infringidauerat dñs: et
vxorē t̄ ancillas p̄duserat. p̄t̄ sarā: t̄ ad fces abrae sanāt.
Moraliter * **d** Tūlit igis abimelech oues: id est principes gen-
tiū: qui p̄us ecclesiā tollere conabant̄ amplissime ditauerunt.
Esa. lx. b. Om̄e pec⁹ cedar cōgregab̄ tibi: arietes nabaioth
ministrabūt̄ tibi. Cedar/mgror v̄l tenebræ. i. mūd⁹. Nabaioth
sedēs vel excludēs: id ē ch̄ist⁹. Arietes nabaioth. i. apostoli t̄
apostolici viri: q̄ mīstrāt̄ ecclesiā: t̄ custodiūt̄ gregem et regūt̄
duobus cornibus/ exemplo bone vite: t̄ verbo sanę doctrinę.
Per hoc quod dicit: **e** **Terra coram yobis;** id est ante
oculos: significat libertas cōstruendi ecclesiā: quā principes
cōcesserunt: t̄ maxime Lōstantinus tempore Siluestri pap̄.
i. Esdr. vij. c. Ego artaxerxes rex/statui atqz decreui omni-
bus custodibus arcē publice: qui trans flumen sunt: vt quod/
cunqz petierit a vobis Esdras sacerdos/ scriba legis dei celi:
absqz mora detis v̄sc⁹ ad talenta argenti centū. Et hic dicit:
mille argenteos: v̄trobzqz perfectio designat̄: quam debet ha-
bere ecclesia in membris suis. **g** **Hoc erit tibi in velamē.** **Hoc** est p̄dicatores ecclesiā debent ei incutere verecū-
diam/sua sclera ostēdendo. Eccl. xlj. c. Fili hominis ostē-
de domui israel templū: et confundens ab iniqūitatib⁹ suis.
Hoc templū est corpus ch̄isti/cruci affixum: qd̄ debent ostē-
dere p̄dicatores peccatorib⁹: vt confundant̄ bona confu-
sione. De qua Eccl. lij. c. Est confusio adducens peccatum:

Genesios

t est confusio adducens gloriam. **D**emento te depre-
hensam. Sara deprehensa est: id est quē credebāt soror/ co-
gnoscitur esse vxor: sic in futuro/ecclesia quē modo cognosci-
tur soror ch̄risti/nature cōformitate cognoscet vxor posita in
regia dignitate quasi regina. iiij. Regl. ij. d. Positus est thronus
matri regis: quē sedit ad dexterā eius.
f **Ecces mille.** Per
mille argenteos/significantur temporalia/
quē data sunt christo
et ecclesiā: non nobis
qui inde luxuriamus
et extollimus nos et pa-
rentes. Sed nota q̄
data sūt hēc sarā i ve-
lamē oculorū: id est
in execrationem p̄f-
latorum et doctorum
qui sunt oculi ecclesiā.
Monne bene ceci sunt
cum temporalia p̄f-
ponūt spiritualibus:
Esaie. xlj. d. Qvis ce-
sus nisi seruus domi-
ni: Qui vides multa:
nonne custodies: Di-
citur quādo Lōstan-
tinus dedit ecclesiā di-
uitias temporales: q̄
auditum fuit: Hodie
infusum est venenū in
ecclesia. Utinam bea-
tus Benedictus face-
ret signum crucis: et
effundere venenū pri-
usqz biberetur. Luc. xxij. g. Illuditur dominus velato capite.
Et dicit quidā sanctus: q̄ exterius velamen ch̄risti/ quo ve-
latus illusus est/ significat interius velamen petri. Monne ve-
lata erat facies interior petri quādo dixit: O homo/nō sum:
Et non noui hominē illum: Tob. ii. b. legit q̄ domi dormi-
ens/stercoribus hirundinū excēcatus est. Leuit. xx. d. Ha-
bens albuginem in oculo/non promouet. Nec legit cum ali-
quo dispensasse: Quid est ergo q̄ tam defacili dispensat mo-
do cum clero habente obolum in oculo: et etiam oculum in
obolo: Multi hodie in ecclesia ceci sunt/ habentes velamen
in facie: Propter quod dicit domin⁹ Ioh. ix. g. Ego veni in
mundū/ vt qui non vident videant: t̄ qui vident/ temporalia
sc̄z ceci siant ad ea. Et ecclesia orat: Reuela oculos meos: id
est remoue hoc velamen ab oculis meis: t̄ cōsiderabo mira-
bilia de lege tua. Item hēc data sunt in velamen oculorū: id
est ad erubescētiā clericorum. Reddītus em̄ temporales ho-
die cedunt eis ad pudorem: Ipsū enim quasi mīni vel pueri
nihil erubescunt accipere: semper ad manū alterius respicētes.
Eccl. xl. d. Vir respiciens ad mensam alienā/non est vita illi⁹
in cogitatione victus: Alit enim cibis alienis animā suā. Vi-
rum est: data sibi in ignominia/ cōmutant in gloriā: sicut mu-
lieres fatuqz quibus danc̄ monilitū ad claudendū sinum et inde-
centiā mammillarū. Eccl. vij. f. ornamenti monilitū suorū
in superbia posuerunt. **Expositio Capi. XXI.**
A **I**sitauit autē deus sarā. Cōpletō tpe soluit de⁹
pm̄missum: fidelis em̄ est deus in oib⁹ verbis suis. i. Ps. 144.
verax in pm̄missis. **m** **Sicut pm̄iserat.** s. xvij. b.
Quem genuit.
Dystice: **i** **I**sitauit gutē deus sarā. Sara/beata Dystice
virgo: quā visitauit deus pater/ sicut pm̄iserat p̄ p̄phetas.
Esaie. vij. c. Ecce virgo t̄c. Hiere. xxxi. d. Nouum faciet t̄c.
n **Cōcepitqz t̄ peperit.** isaac: id est ch̄istū. Esa. vij. a.
Accessi ad p̄phetissam: t̄ cōcepit t̄ peperit filium. Non qui-
dem cum dolore/ sicut dictū est eug: In dolore paries filios
tuos. s. iij. c. sed